

ČESKÉ

2/2013

čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci

VĚZEŇSTVÍ

Módní přehlídka za mřížemi

str. 3

Rozhovor s ředitelem
Věznice Karviná
Květoslavem
Jordánem

str. 2

**Nejen práci
živ je člověk**

str. 8

**Označení
speciálních jednotek**
Josef Nejedlý

str. 32

rozhovor str. 2

krátce str. 4

téma str. 7

resocializace str. 16

vězeňská
služba str. 18

věznice ČR str. 23

historie str. 27

zahraničí str. 31

duchovní služba ...str. 37

Předání medaile za statečnost

Věznice Karviná

Exkurze do bavorských věznic

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ č. 2/2013.

Časopis vychází čtyřikrát ročně.

Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423

Editor: Robert Káčer, Robert Blanda

foto na obálce: Adolf Horsinka, MF Dnes

Grafická úprava: Karel Neuvirt

Foto: Vězeňská služba České republiky, archiv redakce

Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4

<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz

telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072

Distribuce časopisu, objednávky a předplatné:

Martina Redlichová, tel.: 244 024 407, fax: 244 024 403, e-mail: mredlichova@grvs.justice.cz

Výroba: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác

© Vězeňská služba České republiky, Praha 2012, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297.

Vážení čtenáři,

... pro letošní druhé číslo časopisu České vězeňství jsme jako hlavní téma připravili materiál představující nabídky rekreačních zařízení Vězeňské služby ČR, z nichž si i vy můžete vybrat místo, kde strávíte letošní dovolenou. Inspirovat se můžete také pro dovolenou v zotavovných našich partnerských vězeňských služeb v zahraničí, zejména na Slovensku, v Polsku nebo v Maďarsku.

Když se ale počátkem června ocitla část České republiky v zajetí rozvodněných řek či přívalových dešťů a Vězeňská služba ČR okamžitě nabídla pomoc postiženým oblastem, rozhodli jsme se i my, aktualizovat obsah tohoto čísla a rozšířit je o zpravodajství z míst, kde odsouzení pomáhali. Vězeňská služba vyčlenila pro pomoc zatopeným oblastem pracovní čety tvořené až třemi stovkami odsouzených, desítkami příslušníků a zaměstnanců VS ČR. Kromě toho byl k dispozici humanitární materiál a řada nouzových prostředků, jako vysoušeče, osvětlovací soupravy, stany či polní kuchyně.

V druhé části časopisu vám nabízíme rozsáhlý odborný článek významného českého penitenciaristy Miloslava Jůzla, věnovaný úmrtím vězňů ve výkonu trestu, či vazby. Kolega Jůzl se na toto často opomíjené téma zaměřil skutečně důkladně, takže jsme jeho článek rozdělili na několik částí a zařadili je do příslušných rubrik, část naleznete v rubrice historie, další část v rubrice vězeňská služba a konec pak vyjde v příštím čísle. K dubnovému setkání šéfů vězeňských služeb zemí tzv. visegrádské čtyřky v Praze se vracíme nejen ve zpravodajské rubrice, ale náš spolupracovník, sběratel a heraldik dr. Josef Nejedlý nám aktuálně zpracoval studii o označování příslušníků vězeňských služeb těchto zemí.

kpt. Mgr. Robert Blanda,
oddělení vnějších vztahů
GR VS ČR

Handwritten signature of Robert Blanda.

Ředitel Věznice Karviná **Květoslav Jordán** říká:

Vězňové zneužívají neshody a spory mezi námi

Ve Věznici Karviná jste služebně nejstarší příslušník, a 1. července uplyne 30 let, kdy jste nastoupil k vězeňské službě. Co se podle vás za těch 30 let nejvíce změnilo?

Nastoupil jsem do Sboru nápravné výchovy jako strážný ve Věznici Heřmanice a mám pocit, že se od té doby změnilo úplně všechno. Když pomenu barvu uniformy, názvy služebních míst a to, že vězni před námi z hlavy nesmekají lodičky a na nohavicích kalhot nenosí spinky, jsou to hlavně mezilidské vztahy, skladba a chování vězňů a to, že bez počítačů bychom nemohli existovat. Pamatuji časy, kdy nařízení, tehdy rozkazy ředitele, sekretářka nejdříve napsala na psacím stroji a poté množila, upatlaná od tiskařské černi, na cyklostylu...

Mluvil jste o mezilidských vztazích. Myslíte tím mezi zaměstnanci nebo vězni?

Ono to vyjde asi nastejno. Je zvláštní, kolik zkušených a starých vězňů vzpomíná na minulost. Změnily se podmínky, přístupy, zacházení, ale zejména nastupující generace vězňů nerespektuje nikoho a nic. Většina mladých vězňů nemá žádné pracovní návyky a dovednosti a ani chuť něco na tom změnit. Vězni se stále ohánějí svými právy, ale nějak jim uniká povědomí o jejich povinnostech.

A co se týká personálu? Lidé se od sebe čím dál více vzdalují. Píší se anonymy, stížnosti, prodávají se zaručené informace tisku a místo, abychom důsledně a jednotně působili na vězně a řešili společné postupy a problémy, oslabujeme se žabomyšími spory a poukazováním na chyby druhých. Vězni pak velice rychle dovedou odhadnout a využít naše slabiny k vlastnímu prospěchu, k tomu, aby před námi měli náskok například v souvislosti s množstvím nepovolených věcí a schopností někoho ze zaměstnanců uplatit a získat ke spolupráci. Možná, že to bylo i před třiceti lety, ale byla jiná skladba vězňů. O organizovaném zločinu jsme měli povědomí jen z italských filmů o mafii, vězni si nesháněli drogy, ale maximálně vyráběli „kvásku“ a sháněli algeny. Skoro všichni chodili do práce a měli ze zaměstnanců mnohem větší respekt.

Jak vnímáte práci ve vězeňské službě?

Byla, je a určitě vždycky bude hodně náročná, vyčerpávající a nevděčná. Není lehké být pod neustálým tlakem, dočítat se, když se občas stane nějaká závažnější mimořádná událost, jak jsou bachaři neschopní, zkorumpovaní a bezcitní. Zvedá mě ze židle už nejen uvedené oslovení zaměstnanců vězeňské služby, ale také to, jak se o nás píše. Škoda, že se nepíše, kolika vězňům jsme zachránili život či zdraví, kolik společensky prospěšné práce jsme odvedli ve městech, kde jsou věznice umístěny. Je lehké kritizovat, poukazovat a kopat do něčeho, o čem nevím nic, nebo hodně málo.

Pracuji ve třetí věznici, pracoval jsem jako strážný, dozorce, vychovatel, vedoucí oddělení a měl jsem možnost poznat desítky, možná stovky poctivých a schopných kolegů, kteří odváděli svou práci bezchybně a na

vysoké profesionální úrovni. Jsem téměř na konci své kariéry, a na rozdíl od mnohých nově nastupujících zaměstnanců jsem měl tu výhodu, že jsem šel do vězeňské služby, protože mi tato práce připadala zajímavá a chlapecká, ne ze strachu z nezaměstnanosti či z existenčních problémů.

Co byste závěrem popřál těm služebně nejmladším, kteří se s prací ve věznici teprve seznamují?

Aby ve vězeňské službě nepracovali z donucení a měli sílu odolávat všem nepříjemnostem a tlakům, které na ně budou po celou dobu služby působit. A hlavně, aby nikdy nezapomínali na to, s jakými lidmi pracují. Na rozdíl od nás oni často již nemají co ztratit.

Módní přehlídka za mřížemi

Kateřina Gatnarová

Ve středu 27. března se v opavské věznici mísila exotická krása s krásou za mřížemi. Jak to vypadá v zákulisí módní přehlídky a na přehlídkovém molu si vyzkoušely spolu s finalistkami soutěže Miss Expat (cizinky, žijící v ČR) čtyři odsouzené.

S nápadem uspořádat podobnou akci přišla prezidentka občanského sdružení Kiwanis, Eva Pastušková. Jde o poděkování Věznici a ÚVZD Opava, potažmo odsouzeným ženám za dlouholetou spolupráci se sdružením. Ženy v opavské věznici dobrovolně a bez nároku na honorář šily pro toto sdružení panenky Kiwanis (čistě bílá, látková panenka, naplněná umělou stříží), které jsou určeny pro děti z dětských oddělení nemocnic Moravskoslezského kraje. Je to druh terapeutické pomůcky, kdy na ní dítě ukáže, co ho bolí, nebo v opačném případě lékař ukazuje způsob léčby. Jde o výbornou pomůcku v komunikaci mezi dítětem a lékařem. Při této spolupráci však nejde pouze o panenky. Ve středu byly paní Pastuškové předány také ručně dělané omalovánky, kartičky s dětskými motivy nebo také tzv. náramky štěstí, které odsouzené vyrábějí v rámci terapeutického programu na specializovaném oddělení pro léčbu závislostí.

O odsouzené ženy, které souhlasily s účastí na módní přehlídce, se v provizorní šatně a maskérně staraly profesionální vizážistka a kadeřnice. Odbornice pomohly odsouzeným ženám obléknout se do krásných společenských šatů, které následně spolu s finalistkami Miss Expat předvedly svým spoluvězeňkyním. Čas mezi převlékáním vyplnil

muzikálový zpěvák Tomáš Trapl, který všechny diváčky nadchl jak svým zpěvem, tak hereckým projevem.

Odsouzeným se nepochybně, alespoň na chvíli, podařilo zapomenout, že jsou ve vězení. Po tomto dni, se ještě mnohem více těší, až se dostanou domů, a doufají, že se zpět do věznice už nikdy nedostanou, a že si třeba podobné šaty budou moci obléknout samy při nějaké příležitosti tam venku.

A proč zrovna finalistky soutěže Miss Expat? Jsou věci, které mají společné. Stejně jako naše odsouzené ženy, mají i tyto dívky různé životní příběhy a osudy a mnohdy ne příliš jednoduché. Jako cizinky neměly jednoduché se začlenit do společnosti a stejně tak to budou mít odsouzené po propuštění z výkonu trestu. Ze stran finalistek mohly slyšet i povzbuzení do dalšího života.

Foto: A. Horsinky

Požární cvičení v Kynšperku

Ve středu 15. května 2013 se krátce před půl desátou dopoledne ozvala v kynšperské věznici hasičská siréna, která oznamovala požár v kanceláři vychovatelů na jedné z ubytoven odsouzených. Požár se začal šířit z prvního patra objektu i do přilehlé kulturní místnosti a do dalších prostor podlaží. V důsledku šíření požáru a jeho zplodin se zranil jeden odsouzený, kterého členové jednotky požární ochrany museli za pomoci nosítek vynést z budovy a předat zdravotnické skupině věznic. Situace ohrožovala rovněž osoby v dalších podlažích, a bylo tak nutné provést evakuaci osob.

Takový byl scénář cvičení, jehož cílem bylo prověřit akceschopnost jednotky požární ochrany Věznice Kynšperk nad Ohří, kterou tvoří odsouzení, a jejich součinnost s personálem věznice. Byly prověřeny rovněž znalosti zaměstnanců o činnosti při vyhlášení požárního poplachu a součinnosti ostatních služeb při zajištění a organizaci požárního zásahu. Součástí prověřování bylo také dodržení stanovených opatření a postupů při likvidaci požáru, při průzkumu, vyhledávání a záchraně osob, zdo-lávání požáru a práci ve výškách.

Lze konstatovat, že cvičení splnilo svůj účel, drobné nedostatky, které byly při nácviku zásahu zjištěny, budou využity při dalších praktických cvičeních. Podobná cvičení jsou prováděna pravidelně a konají se v souladu s vyhláškou o požární prevenci.

peb

V pondělí 8. dubna přivítala Vězeňská služba České republiky nejvyšší představitele vězeňských systémů Maďarska, Polska a Slovenska. Generální ředitel Petr Dohnal pozval na čtyřdenní setkání své protějšky - generální ředitele Andráse Csótiho, Jaceka Włodarského a Eugena Balka. Hlavním cílem pracovní návštěvy bylo upevnění vzájemných vztahů a rozvoj spolupráce na penitenciárním poli. Generální ředitelé slavnostně podepsali harmonogramy výměnných stáží pro rok 2013, které umožní pracovní a studijní návštěvy vězeňského personálu. Během návštěvy byla vedena diskuze na téma aktuálních problémů, jejich řešení a novodobé trendy ve vězeňských systémech zemí tzv. visegrádské čtyřky.

Zahraniční hosté, mimo jiné, navštívili památník českého vězeňství ve Vazební věznici Praha – Pankrác a dále oddělení pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen v Řepích. Generální ředitelé ocenili možnost seznámit se s českým vězeňským systémem formou exkurzí, ale zejména díky expertním diskuzím s našimi odborníky.

tol

Setkání visegrádské čtyřky

Generální ředitel Petr Dohnal předal v pondělí 27. května medaili Za statečnost Vězeňské služby ČR
mjr. Michaele Alouňkové

z Věznice Plzeň, která 7. dubna letošního roku zachránila dvě děti ve věku tří a sedmi let z hořícího obytného domu v obci Srbice na Domažlicku. Poté, co ve společnosti své sestry Petry, vyvedla ohrožené děti do bezpečí, mimo hořící budovu, se dále pokoušela oheň vlastními silami zlikvidovat, a to až do příjezdu hasičské záchranné jednotky. Svým jednáním se tak zasadila nejen o záchranu dvou lidských životů, ale také o snížení škody na majetku.

red

Oslavy 68. výročí osvobození od fašismu

Město Kynšperk nad Ohří si 6. května připomnělo 68. výročí osvobození. Při pietním aktu uctilo památku válečných obětí a vzdalo hold vojákům americké armády. Slavnostní akce se zúčastnila také Věznice Kynšperk nad Ohří, která zajišťovala čestnou stáž. Účastníci akce se sešli před budovou starého městského úřadu, odkud se vydali na pochod ulicí J. A. Komenského k pomníku obětem války v Chebské ulici. Průvod se pak vydal na náměstí 5. května a zastavil se v parku u pomníku vojákům americké armády. Společně s dalšími účastníky si věznice připomněla hrůzy války a k oběma památkám položila květiny. Slavnostní atmosféru i letos podtrhla dechová hudba, stará vojenská vozidla a malé mažoretky.

peb

Psovodi

na Dnu bezpečí a pořádku

Ivan Suchý

V úterý 7. května se v mělnickém parku Podolí uskutečnila celodenní prezentační akce pro širokou veřejnost pod názvem Den bezpečí a pořádku. Jde již o IV. ročník a svoji práci tu prezentují profesionálové z řad měst-

ských strážníků, policie, hasičů, záchranářů a dalších složek integrovaného záchranného systému. Druhým rokem se tu na pozvání organizátorů v rámci ukázkového programu představili i psovodi z Věznice Vinařice.

Se psy speciálně cvičenými na vyhledávání drog předvedli poslušnost svých svěřenců, některé prvky z jejich výcviku a hlavně několik ukázek vyhledávání drog včetně prohlídky osobního automobilu. Množství přihlížejících diváků každý úspěšný nálezkem ocenilo spontánním potleskem a na závěr hlavně děti uvítaly možnost pohladit si psy a něco se o nich dozvědět.

Den bezpečí a pořádku organizuje město Mělník v rámci programu prevence kriminality a jako každoročně zahájil slavnostně celý program starosta města Ctirad Mikeš. Kromě ukázek práce profesionálů zde předvedly svoji činnost i další organizace, sdružení, firmy a sportovní kluby, jejichž konání se nějak dotýká bezpečnosti, udržování pořádku a ochrany zdraví. Svoji práci mají možnost prezentovat v rámci programu nebo na připravených stáncích. Příslušníci z Věznice Vinařice na svém stánku stručně představili domovskou věznici, některé součásti výstroje vězeňské služby a ochotně odpovídali na dotazy zvědavých návštěvníků. Diváci si tak během dne mohli prohlédnout vše pěkně zblízka, některé věci a činnosti si i sami vyzkoušet nebo se zapojit do různých her. Nejvíce pozornosti na sebe soustředily hlavně ukázky práce profesionálů z různých složek policie, hasičů a záchranářů, ale i vězeňské služby. I přes počáteční nepřízeň počasí se celá akce setkala s velkým zájmem obyvatel města.

V pátek 26. dubna 2013 se ve Věznici Valdice konalo součinnostní cvičení příslušníků vězeňské služby určených k zákroku pod jednotným velením z regionálních věznic. Cílem bylo zdokonalit jednotnost velení, práci s expanzní zbraní a řešení vzpoury odsouzených osob.

Pořadatelem cvičení se stala Věznice Valdice, náplní celého dne příslušníků z Vazebních věznic a Věznic Odolov, Světlá nad Sázavou, Praha-Ruzyně, Jiřice, Pardubice a Hradec Králové byl nácvik zákroku pod jednotným velením na otevřeném prostranství, eliminace odporu odsouzených osob, nácvik základních povelů a činností, kdy je velmi důležité dodržovat jednotnost těchto povelů. Důraz byl kladen na technické a taktické postupy, předávání informací a v závěru cvičení se všichni zaměřili na maximální sladění činností při modelové situaci – potlačení vzpoury odsouzených osob na vycházkovém dvoře. Při podobných součinnostních cvičeních je důležité sjednotit postupy při zákrocích pod jednotným velením. V případě reálné situace, kdy odsouzení narušují řádný průběh výkonu trestu, jsou speciální jednotky uvedeny do pohotovosti a v případě potřeby se sjíždí do dotčené věznice s cílem potlačit nepokoje či vzpoury vězňů tak, aby nebyly, pokud možno, ohroženy životy zúčastněných osob.

Součinnostní cvičení ve valdické věznici

Eva Francová

Vězeňská služba ČR

pomáhala odstraňovat následky povodní

Na likvidaci následků letošních povodní se podílela také Vězeňská služba ČR. Pomoc vězeňské služby spočívala jednak v zajištění odklízecích prací v postižených oblastech, kam byly vysílány pracovní čety složené z odsouzených, a jednak v dodávkách materiálu a nouzových prostředků pro obce v zasažených oblastech.

Od soboty 8. června pomáhalo 15 vězňů z Věznice Jiřice s úklidem následků povodní v obci Lužec na Vltavou na Mělnicku. Vězňové pracovali v okolí místního víceúčelového hřiště, které velká voda zcela zatopila. Pomoc organizovaná Vězeňskou službou ČR v zaplavených obcích se prováděla i na dalších místech.

Od 2. června 2013 připravovala skupina asi deseti odsouzených Vazební věznice Litoměřice pytle s pískem pro stavbu protipovodňových bariér. Další vězňové pomáhali v následujících dnech při vyklízení materiálu ze sklepních prostor budovy okresního a

krajského soudu v Ústí nad Labem. Příslušníci vězeňské služby z Vazební věznice Litoměřice zajišťovali od úterý 4. června nepřetržitý dohled nad provizorní ubytovnou a objektem vojenské ubytovny, kam byli evakuováni obyvatelé ze sociálně nepříznivých skupin.

Od pondělí 10. června 2013 prováděla skupina vězňů z Věznice Odolov pomocné práce v obci Rtyně v Podkrkonoší. Další odsouzení z Vazební věznice Teplice pomáhali s úklidem v budově soudu v Ústí nad Labem.

Také v budově okresního soudu v Děčíně odklízeli následky povodní věz-

ňové z Vazební věznice Liberec.

Kromě toho vyslala vězeňská služba jednoho specialistu z Věznice Vinařice k pomoci při působení u Hasičského záchranného sboru Středočeského kraje v týmu komunitní intervenční a psychologické pomoci. Vězeňská služba tak zasahovala na různých místech postižených povodněmi, a to v období zhruba od 2. do 26. června. Vězeňská služba kromě toho připravila i zařízení a materiál, výkonné vysoušeče, vysokotlaké čističe, vodovzdorné osvětlení, armádní stany či polní kuchyně. Celkem bylo do odstraňování povodní zapojeno téměř dvě stě osob, 102 vězňů a 85 zaměstnanců či příslušníků vězeňské služby.

Červnové záplavy v Česku si vyžádaly celkem 15 lidských životů a jeden člověk je stále pohřešován. Škody se vyšplhají do desítek miliard korun. Při záplavách bylo zachráněno přes 600 lidí a evakuováno více než 26 000 lidí.

rob

Nejen prací živ je člověk

Staré přísloví se obzvlášť vztahuje na příslušníky a zaměstnance Vězeňské služby ČR, jejichž práce je velmi náročná a velmi často v nepříznivých podmínkách, kde na člověka působí celá řada stresových faktorů i přímých rizik. Pro hladký výkon služby a maximální omezení chyb způsobených lidským selháním je nezbytná efektivní regenerace pracovní síly. A to se týká odpočinku po práci i rekreace. Před nadcházejícím obdobím letních dovolených jsme pro vás proto připravili článek o možnostech rekreace, které Vězeňská služba ČR nabízí.

Vězeňská služba má v současné době k dispozici tři zotavovny; Zotavovna Praha se nachází v hlavním městě nedaleko generálního ředitelství, Zotavovna Přední Labská je v Krkonoších kousek od Špindlerova Mlýna a Zotavovna Pracov v Jižních Čechách u Tábora. Kromě toho má

řada věznic a vazebních věznic své vlastní rekreační objekty, které lze většinou po domluvě navštívit, i pokud pracuje zájemce v jiné věznici. Také zahraniční vězeňské služby, zejména ty, s nimiž má VS ČR uzavřeny příslušné dohody, jako je Polsko, Slovensko nebo Maďarsko, umožňují

strávit dovolenou ve svých zařízeních i návštěvníkům z partnerských služeb. Takovou dovolenou je ale třeba domluvit individuálně a s náležitým předstihem. Následující zkušenost, zaslouženou redakci jedním z našich kolegů, si proto můžete vzít za inspiraci pro příště.

Dovolená v Igalu

Jezdíme s manželem téměř každý rok a je nám trochu líto, že to nevyužívají další zaměstnanci vězeňské služby. Jezdíme ze Stráže pod Ralskem přes Brno, Bratislavu na Budapešť. Před Budapeští odbočujeme směrem na Siofok. Z dálnice vyjždíme až směrem na Kaposvár. V Igalu se nejlépe domluvíte německy, ale dá se i anglicky. Občas se najde někdo, kdo umí pár slov slovensky. My to nějak neřešíme. Používáme směsici jazyků, jak se to zrovna hodí. Pár slov stačí.

Je třeba si objednat pokoje dost brzy před plánovanou dovolenou. Já třeba zrovna budu objednávat dnes týdenní pobyt v září. Většinou bývá opravdu plno.

Pokoje jsou hezké, doporučuji pokusit se o pokoj s balkónem, jinak v pokojích bývá trochu horko. Záleží, kdy tam chcete jet. Fotky hotelu, které najdete na <http://www.bvsztrk.hu/igal/>, odpovídají skutečnosti. V minulosti bylo možné si zapůjčit kola, nevím, zda to ještě funguje, ale můžete se zeptat. Také je možné využít tenisové kurty, kulečnický a kuželky. V areálu je možné opéct si buřty.

Lázně byly v posledních letech rekonstruovány, myslím, že na internetu zatím nejsou nejnovější fotky. Do lázní je to asi pět minut chůze. Lázně jsou v ceně hotelu (tedy zatím vždy byly). Podmínky se každým rokem trochu mění, ale nikdy ne výrazně. V lázních je sauna zdarma. Ostatní terapie se v lázních platí. V hotelu vězeňské služby jsou však levnější.

Je možné si objednat pokoj třeba jen se snídaní, nebo s večeří, nebo polopenzí nebo plnou penzí. Pokud se člověk rozhodne během pobytu, že to chce změnit, stačí to nahlásit den předem.

Ve vesničce se dá nakoupit jen základní potraviny, ale na snídani, případně večeři to stačí. Je tam výborný řezník, který má dobré výrobky.

Většinu roku je tam ale nedostatek ovoce a zeleniny. To nakupujeme buďto po cestě, nebo jezdíme do Kaposváru.

Všude se platí pouze forinty, ale v mnoha obchodech v Kaposváru používáme kartu. Pobyt se hradí na místě ve forintech vždy koncem pobytu dle skutečně odebraných služeb. Slevu v hotelu uplatníte na služební průkaz VS ČR. Naši zaměstnanci platí dle bilaterální dohody

s VS Maďarska za pobyt stejně jako jejich vlastní zaměstnanci. Přesnou cenu za vaši rodinu si můžete ověřit předem. Já s nimi komunikuji emailem anglicky: igal@bvsztrk.hu. Určitě však můžete použít němčinu. Orientační ceny najdete zde: <http://www.bvsztrk.hu/igal/nemet.pdf>.

Iva Prudlová

Zotavovna Pracov, která se nachází v krásných jižních Čechách u města Tábor, rozšířila v posledních letech pro naše hosty celou řadu služeb, v mnoha oblastech. Svým hostům nabízíme například:

Wellness

Přímo v rekreačním středisku vám náš personál připraví parafínové obklady, perličkové, bylinné a další koupele, masáže, sportovní, medové, klasické, lávové kameny, apod. Novou službou v této oblasti je oxygenoterapie.

Relaxační služby, kde vám nabízíme solární vyhřívání krytý bazén od května do října, vířivou vanu pro více osob, svět saun, fitcentrum, tělocvičnu, kuželnu, kulečnick, biliár, šipky, stolní tenis (venkovní i vnitřní), tenisový kurt s umělým povrchem, víceúčelové hřiště pro hraní volejbalu, nohejbalu, basketbalu, florbalu.

Beauty centrum, kde ženám nabízíme kosmetické ošetření pleti, modeláže nehtů, manikúru, prodlužování řas apod.

Dětský koutek plně vybavený pro naše nejmenší hosty a pro starší děti sportovní hernu.

Lodě

V letním období lze využít zapůjčení turistických lodí a prožít romantický výlet projíždkou po řece Lužnici. Zapůjčíme vám také veškeré sportovní potřeby.

Pro naše hosty jsme připravili akční a slevové balíčky, které poskytujeme nejenom v letních měsících, ale i po celý rok. Balíčky jsou rozšířené o wellness a relaxační procedury, které jsou zahrnuty v celkové ceně.

Zotavovna Pracov

Objednávky vyřizuje Iva Mašátová :
 mail pracov@iol.cz nebo Imasatova@grvs.justice.cz
 Tel. 381263300
 Mobil 606756520

Pracovské relaxační dny léto - podzim

Balíček s plnou penzí 3 dny = 2 noci
Cena za dospělé osobu 1.220,- Kč

- 2x ubytování s plnou penzí /snídaně bufetové stoly/
- uvítací příchůtek, odpolední káva, čaj
- bazén s protiproudem
- 1x oxygenoterapie 25 min.

Balíček s plnou penzí 3 dny = 2 noci
Cena za dítě 5 - 12 let 703,- Kč

Balíček s plnou penzí 3 dny = 2 noci
Cena za dítě 12-18 let 1.030,- Kč

Balíček s polopenzí 3 dny = 2 noci
Cena za dospělé osobu 1.062,- Kč

Balíček s polopenzí 3 dny = 2 noci
Cena za dítě 5-12 let 611,- Kč

Balíček s polopenzí 3 dny = 2 noci
Cena za dítě 12 - 18 let 902,- Kč

Balíček s plnou penzí 4 dny = 3 noci
Cena za dospělé osobu - 1730,- Kč

Balíček s plnou penzí 4 dny = 3 noci
Cena za dítě od 5 do 12 let - 1020,- Kč

Balíček s plnou penzí 4 dny = 3 noci
Cena za dítě 12 - 18 let - 1370,- Kč

Balíček s polopenzí 4 dny = 3 noci
Cena za dospělé osobu 1.493,- Kč

Balíček s polopenzí 4 dny = 3 noci
Cena za dítě 5-12 let 822,- Kč

Balíček s polopenzí 4 dny = 3 noci
Cena za dítě 12-18 let osobu 1.133,- Kč

Zotavovna VS ČR Praha

Pavel Kraus

Zotavovna VS ČR Praha byla původně otevřena dne 26. října 1989 jako Klub příslušníků – dnešní restaurace a ubytovací část, sloužila od roku 1974 jako bytový dům. Od té doby Vězeňská služba ČR neinvestovala jako majitel objektu do ubytovací, přednáškové ani restaurační části ani korunu. Zotavovna byla do roku 1996 součástí vězeňské služby.

V současné době máme přislíbeny finanční prostředky na rekonstrukci pokojů a celkové zateplení budovy. Zvýší se tím kapacita o 22 lůžek na celkových 119. Hlavní úkoly, které plníme v rámci zřizovací listiny, jsou rehabilitační pobyty, kdy na letošní rok bylo plánováno 275 pobytů, a skutečnost ke konci května 2013 byla 501 ozdravných pobytů. Dále zajišťujeme dlouhodobé ubytování pro zaměstnance resortu Ministerstva spravedlnosti ČR, jedno i vícedenní školení, porady a ostatní služební akce v rámci vězeňské služby a jednotlivých složek ministerstva. Celkový finanční obrát činí zhruba 15 miliónů korun. Toto vše je zajišťováno celkem osmnácti kmenovými zaměstnanci a pěti odsouzenými.

Za dobu existence se snažíme co nejvíce zlepšovat pohodlí našich hostů. Podařilo se nám několik pokojů opravit a přiblížit se tak okolnímu standardu. Máme rovněž nově vybavenou posilovnu, zřídili jsme společenskou místnost ve stylu vinného sklípku.

Postupně provádíme výměnu oken v konferenčním sále, upravili jsme předšálí, recepci a nyní pracujeme na prostoru pro poskytování relaxačních masáží. Zřídili jsme zahrádku s kapacitou 24 osob. Ve spolupráci s Vazební věznicí Praha Pankrác zajišťujeme chod tranzitní ubytovny a tenisových kurtů. V restauraci je možno sledovat sportovní přenosy na velkoplošných projekcích. Zajišťujeme školení zaměstnanců kuchyně v prestižních

vzdělávacích zařízeních. Pracovníci resortu a jejich rodinní příslušníci využívají hojně našich služeb k pořádání různých soukromých oslav.

Pro rekreaanty připravujeme každoročně různé cenově výhodné akce. Pro letošní rekreační období jsme připravili nabídku ubytování s polopenzí (snídaně a večeře) za 530,- Kč dospělá osoba, děti 5-18 let = 265,- Kč a děti do pěti let zdarma (bez nároku na stravu). V současné době zajišťujeme možnost čerpání permanentních vstupenek do Aquapalace v Čestlicích. Připravujeme služby masáže a zvažujeme zakoupení masážního lehátka. Sponzorujeme pořádání akcí pro děti zaměstnanců věznic (Mikulášské besídky, Drakiády, Dětské dny...). Na mezinárodním poli spolupracujeme s vězeňskými službami Slovenska, Polska, Rumunska, Německa, Rakouska, dále s organizacemi jako je IPA, Policie ČR, HZS, odborový svaz KOVO, ministerstvo dopravy a mnoho dalších.

Areál Zotavovny se nachází 6 km od Špindlerova Mlýna v překrásném prostředí Krkonošského Národního parku. Provoz je celoroční s kapacitou 120 lůžek a nabízí jak pasivní tak aktivní prožití volného času.

Součástí areálu zotavovny je venkovní bazén s dětským brouzdalištěm. Pro děti je připraveno dětské hřiště, jehož součástí je třeba indiánské tee-pee, trampolína a velké přírodní tábořiště. Kdo rád relaxuje s kafičkem, může využít posezení na venkovní terase, kde bude mít překrásný výhled na okolní zeleň. V případě nenadálé změny počasí je možnost využití stylového altánu pro posezení či grilování, kde Vám navodí báječnou atmosféru praskající oheň.

Dále zde máte k dispozici wellness centrum s hydromasážní vanou, saunou a soláriem. Pro Vaše uvolnění a pohodu máme připraveno masážní křeslo nebo můžete využít služby profesionální masérky či maséra.

Chcete-li protáhnout své tělo, areál Přední Labské má pro Vás připraveno spoustu vnitřních i venkovních aktivit. Můžete využít naše fitness centrum, zahrát si stolní tenis. Pro venkovní aktivity máte k dispozici multifunkční hřiště s tartanovým povrchem, kde si každý tenista, volejbalista, nohejbalista či příznivec jiného sportu přijde na své. Cyklisté si mohou půjčit horská kola a poznávat krásy Krkonoš na připravených cyklostezkách. Ti, kteří mají rádi pasivnější formu zábavy, mohou relaxovat s rozvahou a soustředěným pohybem na minigolfovém hřišti nebo využít možnosti procházky do okolních lesů, které jsou známy svou hojností všem milovníkům hub. A třeba se Vám v zápalu chůze povede dorazit až na Sněžku, kterou máme, jak se říká, na dohled. Nesmíme zapomenout, že v rámci zimní sezóny provozuje zotavovna vlastní lyžařský vleč. V zimě spolupracuje s lyžařským střediskem Herlíkovice – Bubákov, kam Vás

Zotavovna Přední Labská

Petra Koreňová

zdarma dopraví a vrátí zpět. Pro běžkaře bývá v okolí upraveno na 180 km běžeckých tratí v čele s Krkonošskou magistrálou.

Pro zkrácení dlouhých nejen zimních večerů slouží týmové odreagování v podobě kulečnicků a šipek. A pro menší návštěvníky samozřejmě dětský koutek se spoustou hraček, doplněný o obyvatelný dřevěný domeček s kuchyňkou pro malé kuchaře, včetně posezení pro rodiče. K dispozici je také taneční parket a příjemné barové posezení.

Zotavovna je schopna pojmout větší skupiny lidí pro různá školení, porady a teambuilding. Najdete zde plně technicky vybavenou a klimatizovanou konferenční místnost s kapacitou do 100 osob.

V zotavovně Vám připravíme catering pro firemní akce, rauty. Zajistíme svatby včetně obřadu přímo v areálu zotavovny

Novinkou tohoto roku jsou víkendové

či týdenní takzvané animační pobyty pro rodiny s dětmi. Během zimní sezóny proběhly dva pětidenní pobyty „S Labskou mě baví svět I. a II.“ a pro nadcházející letní sezónu jsou připraveny třítydenní pobyty :

Termín 1. 7. – 7. 7.

At žijí duchové

Termín 20. 7. – 26. 7.

Na válečné stezce

Termín 11. 8. – 18. 8.

Z pohádky do pohádky

Výhodou těchto pobytů je osoba animátora, který má na starost celkový program včetně samotné zábavy pro děti od ranní rozcvičky po večerní pohádku na dobrou noc. Bližší informace k letním pobytům najdete na našich stránkách nebo Vaše dotazy zodpoví na recepci zotavovny.

Úmrtí vězně ve výkonu trestu

Miloslav Jůzl

Nejlépe pro vězeňskou službu je stav, kdy vězeň za svého pobytu za mřížemi nezemře, a odbude si smrt na svobodě. Tam se o jeho ostatky vždy někdo postará, ať je to rodina nebo případně stát, pokud nikoho zemřelý nemá. Pokud však člověk zemře ve vězení ve výkonu trestu odnětí svobody, nastane ne běžný problém, který spustí celý řetězec úkonů a opatření vězeňské služby, případně Policie ČR a samozřejmě lékařů.

Pokud tedy nastane skutečnost, že ve věznici během výkonu trestu někdo zemře, bývá to vždy mimořádná událost, která se musí neprodleně hlásit na generální ředitelství Vězeňské služby ČR službu konajícímu důstojníkovi.

Úmrtí a úmrtní list vystavuje lékař, který je k úmrtí přivolán; někdy to bývá vězeňský lékař, někdy lékař rychlé záchranné služby. Současné věznice nedisponují žádnou márnicí ani jinými speciálními prostory, takže podle zákona o pohřebnictví by nebožtíci (nebo nebožky) měli být odvezeni z věznice do dvou hodin. Po tuto dobu se zemřelý většinou ukládá na zvláštní lůžko na zdravotním středisku věznice, anebo, a to spíše, na jiném vhodném místě (např. v prázdné cele). Po příjezdu pohřební služby je zemřelý vydán do její péče a odváží se. Při úmrtí vězněné osoby se vždy provádí pitva (buď zdravotní, nebo soudní) a vždy se provádí v civilním zařízení, neboť vězeňská služba nemá ani pathology, ani prostory k provádění pitev (a z těchto důvodů tedy ani zmiňované márnice). Zdravotnický odbor vězeňské služby se na organizaci pohřbu nebo kremace nepodílí; ty jsou financovány buď pozůstalými, nebo na státní útraty, pokud pozůstalí nejsou nebo o zemřelého neprojevují zájem, což se děje rovněž podle zákona o pohřebnictví č. 256/2001 Sb. ve znění pozdějších novel. O úmrtí nebožtíka informuje pozůstalou rodinu obvykle vedení věznice.

Pokud se týká spolupráce Vězeňské služby ČR s Policií ČR, jde o to, jak se obě silové složky na vyšetřování podezřelých případů domluví. Vzhledem k tomu, že poslední změny v trestním řádu přinesly Vězeňské službě pravomoci prověřovat trestné činy, které byly spáchány vězněnými osobami, řeší tyto trestné činy pověřené orgány v rámci oddělení prevence a stížností. Z toho vyplývá, že pokud zemře vězněná osoba a v rámci ohledání lékařem není zcela vyloučeno cizí zavinění, tedy evidentně nezemře např. z chorobných příčin apod.,

pak se podle okolností pro objasnění věci mohou zahájit úkony trestního řízení. To v podstatě může učinit i Vězeňská služba a Policie ČR se pak volat nemusí. V rámci tohoto šetření se pak může nařídit soudní pitva a ve věci konat dle § 158/3 trestního řádu. Zpravidla se k takovému úmrtí policie volá, a to z důvodů jejího dokonalejšího vybavení a proškolení techniků k zajišťování stop v rámci ohledání místa činu apod. Pak už je na dohodě, zda si celou věc převzou k prošetření, nebo zda založí jen obyčejné číslo jednací a věc dál řeší vězeňská služba. Není tudíž taxativně dáno, že úmrtí vězně řeší jen Policie ČR, to záleží pouze na dohodě obou složek.

Pakliže by mělo být od počátku jasné, že se stala vražda, pak zcela jistě případ přebírá policie. Vězeňská služba

za této situace je nápomocná při provádění některých úkonů. To ovšem nevylučuje, aby v rámci prověřování nemohla „dělat“ vraždu na základě dohody s policií Vězeňská služba. Jakmile je však zjištěno, že do případu je zapleten příslušník vězeňské služby, neřeší věc dále ani Vězeňská služba ČR, ani Policie ČR, ale Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS).

Mnohé příčiny úmrtí jedince ve výkonu trestu odnětí svobody mohou být v mnohém totožné s příčinami úmrtí „mimo zdi“. Toto pojednání se však chce zaměřit na specifika úmrtí vězňů „mezi zdmi“.

Následující přehledy nám ukážou, jak umíraly osoby ve výkonu trestu a vazby v průběhu času za posledních deset let.

Počty zemřelých ve vazebních věznících a věznících od roku 2002 - 2006 podle příčin smrti

	Nadorová onem.	Udušení z oběš.	Cizí těleso	Cévní onem.	Resp. nemoci	Léky Jedy	Sebeпоsk. ústrojí	Zaškrvác. ústrojí	Vražda	Poly- traum.	Celkem
2002	1	14		8	1	1	1	1			27
2003	2	11		10	2	1		2			28
2004	1	16		15	1	2					35
2005	0/1	1/4		2/13	0/1	1/1					4/20
2006	0	5/4	0	3/9	0	0	0	0	0	0	8/13

Počty zemřelých ve VV a V v letech 2005 - 2007 podle příčin smrti

	sebevraždy		úmrtí											Celkem
	náhod. úh.	výsadeč. úh.	cizí onem.	resp. onem.	zaškrvác. úh.	nador. onem.	poly- trauma	celková selost	bez zjevn. příčin	obětní syndrom	jedy léky	sebeпо- kozování	vražda	
2005	5	0	15	1	0	1	0	0	0	0	2	0	0	24
2006	9	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21
2007	11	1	9	3	0	0	2	2	3	2	0	0	0	33
2008	11	1	1	2	1	2	0	0	0	0	10	1	0	29

Sebevraždy

Jednou z nejčastějších příčin úmrtí bývají sebevraždy, suicidium, suicidium. Vězeňská služba velmi bedlivě zkoumá i příčiny a statistiky sebevražd a pravidelně je vyhodnocuje. Pokud sebevrah zanechal dopis na rozloučenou, pak se o příčině dozvíme více, pokud ne, pak je problém složitější a penitenciární a forenzní experti se mohou jenom domnívat. Vězeňská služba vždy rozlišuje, zda jde o pokus o sebevraždu nebo o sebevraždu dokonanou. Situaci o sebevraždách ve věznicích a vazebních věznicích obvykle monitorují a analyzují psychologové.

Motivace sebevražedného jednání u vězňů:

- **zátěžová situace po uvěznění**
- **multistres** – izolace, změna režimu a zvyku, - **neznámé prostředí, přerušení vazeb, neklid, očekávání** – velké nároky na adaptační mechanismy,
- **výčitky svědomí (realistické i nerealistické),**
- **„pomsta“ personálu,**
- **účelové jednání před soudním líčením (dělání blázna),**
- **situační motivy (problémy se spoluvězni: šikana, vyhrožování, nucení k různým činnostem atd.),**
- **situace v rodině.**

Varovné signály u vězňů:

- beznaděj, zoufalství, smutek, úzkost a odpovídající tělesné projevy,
 - pocity bezcennosti a viny,
 - ztráta energie, zájmu, zhoršení v práci, nesoustředěnost, izolace,
 - nechutenství, depresivní symptomy,
 - zneužívání návykových látek,
 - černobílé, později už jen „černé“ vidění situace,
 - zbavování se oblíbených věcí, uspořádávání majetkových záležitostí,
 - negativní poznámky o budoucnosti, poznámky o budoucnosti „beze mě“,
 - náhlé změny chování, zvyklostí,
 - suicidální úvahy, fantazie, hovory o úniku, smrti,
 - nepřímé náznaky rozhodnutí zemřít („Nemá to cenu.“),
 - jasné sdělování záměru zemřít,
 - agresivita, hostilita (rozbíjení cel, zařízení, neochota komunikovat s personálem...)
- často vyhodnoceno jako neochota spolupracovat s personálem věznice, nikoliv jako varovný signál sebevražedného jednání. U velké části sebevražd a pokusu o sebevraždu, které se ve věznicích staly, lze toto jednání zpětně dohledat,
- samostatné umístění,
 - duševní porucha, avšak bez psychiatrické péče,
 - sebepoškozující, extrapunitivní nebo sebevražedné jednání v anamnéze,
 - tenze před očekávanou nepříjemnou situací (soud),
 - „neočekávané“ nepříjemné zprávy (dopis – ukončení vztahu, výsledek soudu v neprospěch vězněné osoby),
 - chování v cele předběžného zadržení, při výslechu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že pro stanovení rizika suicidálního jednání je třeba mít stanovenou „základní úroveň“ chování dané osoby. Některé jednání může být u dané osoby standardní, zatímco u jiné vysoce neobvyklé. Velmi obtížné je stanovení rizika u osoby, kterou vidíme poprvé v životě.

(Více o problematice sebevražd vězňů naleznete v příštím čísle)

Přirozená úmrtí

Z výše uvedených tabulek lze vysledovat, že v českých věznicích a vazebních věznicích zemřelo v roce 2010 – 44/13 osob, v roce 2011 – 39/10 osob a v roce 2012 – 48/17 osob (včetně sebevražd). Vždy musíme brát v úvahu faktory ovlivňující počet úmrtí, vyjma suicidium.

Jsou to: počty vězňů, délka trestu, věk vězňů, původní a zanedbané onemocnění vězňů, další faktory.

Násilná úmrtí

Tato úmrtí již nebývají tak častá, jako dokonané sebevraždy. Přesto je stále v paměti případ z Valdic, kdy byl obávaný a nenáviděný vězeň umlácen vězeňskými stoličkami na umývárnu dobře zorganizovanou skupinou vězňů. Rovněž jak vězni, tak zaměstnanci vězeňské služby otřásl hrůzný případ ze Stráže pod Ralskem, kdy vězeň dalšímu spoluvězni doslova „upízlal“ hlavu. Dnes by za „to“ putoval do Ústavu zabezpečovací detence do Brna nebo do Opavy. A podobných kauz je v archivech Vězeňské služby ČR uloženo více.

Přestože hovoříme o úmrtích vězňů, nelze nepřipomenout úmrtí pěti příslušníků Sboru nápravné výchovy v Leopoldově na Slovensku, brutálně zavražděných skupinou krajně nebezpečných zločinců, kteří své oběti většinou podřezali, a pak uprchli. Přestože byli vzápětí pochyťáni a byli odsouzeni odnětím svobody na doživotí, život zavražděným už nikdo ne-

vrátil, a tak zůstal mementem pouze pomníček před leopoldovskou věznicí. Tato událost se stala v listopadu 1991 těsně po zrušení trestu smrti ještě v bývalém Československu, a vražedné tak unikly trestu smrti o vlásek.

Následky zranění

Na následky zranění (při pracovním zařazení a porušení bezpečnosti práce, nebo při sportu apod.) se ve vězení často neumírá, spíše výjimečně.

Následky vzpour a útěků

Poslední významná vzpoura, při níž přišli vězni o život, se konala v březnu roku 1990 rovněž v Leopoldově. Po rozsáhlé amnestii tehdejšího československého prezidenta Václava Havla opustilo leopoldovskou věznici na 650 vězňů a uvnitř zůstali ti nejhorší z nejhorších. Vzpoura byla potlačena.

Dvojitě štěstí měl i náš mediálně nejznámější vězeň, Jiří Kajínek. Za první,

při jeho pokusu o útěk z přísně střeženého Mirova v říjnu 2000 se útěk zdařil, a za druhé, při zahájení střelby po prchajícím Kajínkovi se střelec netrefil. Kájínek byl pak dopaden až v prosinci téhož roku v Praze, a přes jeho veškeré snahy o obnovení procesu, s tvrzením, že je nevinný, je zatím neúspěšný.

Trest smrti na splátky

Přestože trest smrti byl u nás zrušen již v roce 1990, není jeho oprávněnost, jak uvádí Ondřej Suchý (1991) a odvolává se při tom na německé autory H. Webera a S. Scherera (in: Suchý, 1991, s. 19), prosta veškeré kritiky. Je kladena otázka, zda ten-

to trest není v rozporu se základními lidskými právy, garantujícími důstojnost a integritu každého člověka. Trest odnětí svobody bývá proto nazýván „sociálním trestem smrti“ nebo „trestem smrti na splátky“. Zatímco trest smrti ničí život najednou, trest odnětí svobody na doživotí tak činí postupně.

Zákonná možnost podmíněného propuštění je obecně pozitivním faktorem, trest odnětí svobody na doživotí nabývá tím nicméně povahy trestu neurčitěho chování. Vliv velmi dlouhých trestů odnětí svobody na psychiku vězňů je prokázán, osoby odsouzené k tomuto trestu vykazují časté symptomy duševních poruch. Tato problematika se týká i dlouho-

dobých trestů. Ve srovnání s trestem smrti je trest odnětí svobody přece jen humánnější. Na druhé straně je třeba si uvědomit, že všichni odsouzení na doživotí se nerozpakovali způsobit smrt svým obětem, a to často brutálním způsobem. Jak tedy takové pachatele ocenit, aby trest byl adekvátní a přitom humánní? Zatím se lidstvo v tomto způsobu trestání dále než „na doživotí“ po staletí nikam neposunulo. V České republice je v současné době odsouzeno a trest doživotí vykonává 45 osob, z toho 42 mužů a 3 ženy. Jejich místa pobytu jsou Valdice, Mírov, Karviná, Rýnovice a Horní Slavkov. Ženy jsou umístěny v Opavě.

Literatura:

Bratová, Z. Školení odborných zaměstnanců – nepsychologů – k tématu sebevražedného jednání vězňů (s použitím materiálů Psychologického pracoviště VS ČR). Brno: VV Brno, 2011.

Dolák, A. Filozofické implikace smrti. Brno: IMS Brno, 2013.

Foucault, M. Dohlížet a trestat. Praha: Dauphin, 2000.

Jůzl, M. Penitenciářství a penologie. Brno: IMS Brno, 2012.

Kafková, A. Trestanecký hřbitov Na Zelené lišce. In: Historická penologie, 1/2004.

Kafková, A. Klášterní a vězeňský hřbitov. In: Historická penologie, 2/2003.

Kýr, A. Písemné informace o pohřbívání vězňů, 2013.

Stránská, M. Výňatek z diplomové práce Výchova dětí a mládeže k prosociálnosti a morálním hodnotám, ss. 49-53. UTB Zlín – IMS Brno, 2013.

Suchý, O. Dlouhodobé tresty odnětí svobody a jejich výkon. Praha: Leges, 1991.

Vykoupil, L. Rozhlasová relace Ecce Homo, Robert Francois Damiens. Český rozhlas Brno, 28. 3. 2007. www.stranky.19.3.2013.

Autor dále děkuje všem ostatním zaměstnancům Vězeňské služby ČR, kteří se podíleli cennými radami a připomínkami na vzniku tohoto pojednání: R. Blanda, J. Kvačková, M. Loula, J. Bureš, L. Dohnal, E. Francová, J. Mach, V. Lang, M. Wilhelm, O. Hladík, Z. Rybáková a další.

Pachatel psychopat ve Stráži pod Ralskem

Bohumil Šplíchal

Ve dnech 22. 5. – 23. 5. 2013 se konal v Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem 7. odborně metodický mezioborový seminář nazvaný Pachatel psychopat. Seminář byl zorganizován Vězeňskou duchoven- skou péčí (VDP) ve spolupráci s Vězeňskou duchovní službou ČR. Seminář byl velmi zajímavý a podnětný jak pro duchovní, tak pro odborný personál VS ČR. Přítomna byla hlavní kaplanka Květoslava Jakubalová, její zástupce Martin Škoda a další.

Po úvodních slovech předsedkyně VDP Renaty Balcarové a poradce pro duchovní službu a koordinátora VDP a Vězeňské duchovní služby Bohdana Pivoňky, otevřely seminář o možnostech a úskalích práce s psychopaty tři přednášky, psycholožky Věznice Mírov Anny Braunerové, vysokoškolského učitele zdravotně sociální fakulty a teologické fakulty Jihočeské univerzity, psychologa Jaroslava Hály a vedoucí Centra krizové inter-

vence, psychiatricky Ireny Sgallové. Po odeznění přednášek, odpovědi na dotazy ze strany publika a rozdělení do pracovních smíšených skupin, začala vlastní práce na připravených tematických okruzích, v nichž společně intenzivně pracovali přítomní psychologové, speciální pedagogové, vychovatelé, duchovní VDP a kaplani jednotlivých věznic. Tato moderační metoda práce ve skupinách se velmi osvědčila už v předchozích seminá-

řích, a stala se proto již tradiční na těchto setkáních.

Druhý den se konala diskuse, celková rekapitulace, shrnutí, vytyčení závěrů a praktických doporučení semináře. Účastníci semináře se shodli v tom, že je třeba vzájemnou spolupráci dále prohlubovat a vytvářet co nejlepší podmínky pro práci duchovních ve věznicích, a také v tom, že došlo k dalšímu vzájemnému sblížení jak v rovině pracovní, tak i osobní.

Velehrad 2013 – 1150 let

od příchodu Cyrila a Metoděje

Jaroslav Šašek, Petra Běliková

Na Velehradě se uskutečnila tradiční prezentační výstava uměleckých artefaktů, které tvořili odsouzení. Poutníci, oficiální hosté, ale i širší veřejnost se prostřednictvím médií mohou pravidelně seznamovat s tvorbou vězňů i s prostředím věznic skrze fotografie dokumentující duchovní péči o vězně.

Letos byla představena tvorba vězňů v její rozmanitosti – ať už to jsou

malby, modely, keramické a jiné výrobky, které použitým materiálem a výrazovými prostředky představují dovednost a originalitu tvorby. Letošní Velehradské slavnosti byly nesené připomínkou výročí 1150 let od příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje na Moravu a Velehrad uvítal nejen množství poutníků a významných hostů.

Vězeňská duchovenská péče (VDP)

proto vyhlásila pro tuto příležitost uměleckou soutěž prací vězňů na téma Jít cestou naděje.

K možnosti pozitivní propagace vězeňství veřejnosti se připojili také dva odsouzení z kynšperské věznice. Třiatřicetiletý M. N. a jednátřicetiletý M. R. se tvorbě věnují v rámci programu zacházení.

Zastav se, zamysli se a změň se

V březnu 2013 byl ve Věznici Nové Sedlo zahájen již desátý běh resocializačního programu Zastav se, zamysli se a změň se vytvořený původně londýnskou probační službou.

Eva Koreneková

Program ve věznici vede speciální pedagog Martin Foltán a vychovatel terapeut Petr Vařejka. Standardizovaný program je ucelený soubor 11 dvouhodinových setkání odsouzených s lektory. Koná se skupinovou formou a jsou v něm využívány metody modifikace chování, metody behaviorální terapie, nácvik pomoci auto instrukcí včetně nácviku řešení problémů a kognitivní terapie. Skupina odsouzených je uzavřená, s maximálně 12 členy.

Cílem tohoto programu je motivovat odsouzené, vícetrestané pachatele,

ve výkonu trestu ke změně postojů, změně hodnotového žebříčku a stylů jejich myšlení. Působí preventivně, ke snížení rizika opětovného odsouzení - recidivy trestné činnosti. Pro odsouzené je vhodný zejména před podáním žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu. Jeho působení na život odsouzených po propuštění z výkonu trestu umožňují získané dovednosti.

Program se zaměřuje na trénink sociálních dovedností, seberegulačních technik a interakčních znalostí jednotlivce. Rozvíjí jeho kritické myšlení

a schopnost řešení problémů s dlouhodobější perspektivou. Rozvíjí také sociální kompetence a komunikační dovednosti, učení sebeovládání a přijímání pravidel nutných k úspěšnému zařazení do společnosti.

Na každého z účastníků programu je po jeho ukončení vypracována závěrečná zpráva, která se stává součástí celkového hodnocení odsouzeného a kterou může použít při soudním řízení o jeho podmíněném propuštění nebo přearažení do mírnějšího typu věznice.

Odsouzení se učili práci s počítačem

Petra Bělíková

Dvanáct odsouzených z Věznice Kynšperk převzalo 16. května 2013 z rukou ředitele obecně prospěšné společnosti Carlsbader Gate Jiřího Vepřeka osvědčení o absolvování počítačového kurzu. Kurz byl realizován v rámci projektu RESIT CENTRUM - motivace, vzdělání, zaměstnanost a byl spolufinancován Evropským sociálním fondem z Operačního programu - Lidské zdroje a zaměstnanost.

Absolventi programu se před vlastním zahájením věnovali tématice zvládání stresových a konfliktních situací, základnímu nácviku metod nekonfliktního vyjednávání, asertivity a správné komunikace v motivačním kurzu.

Cílem těchto aktivit je podpora resocializace odsouzených a jejich bezproblémového začlenění do společnosti. Nedílnou součástí byla i příprava na situace, se kterými se odsouzení budou setkávat v civilním životě po ukončení výkonu trestu. Dovědli se, jak postupovat při opětovném získávání svých osobních dokladů, hledání trvalého bydliště, vyjednávání o zaměstnání, zpracování životopisu a samozřejmě také jak napravit poškozené vztahy s rodinou a jejich sociálním okolím. Vlastní výuka probíhala formou přednášek, kombinovaných s praktickým nácvikem konkrétních situací, a diskusí s odsouzenými, o problémech, s nimiž si budou muset poradit v běžném životě.

Předpokladem pro přijetí bylo ukončené alespoň základní vzdělání. Důležitou roli měl rovněž konec trestu či termín podmíněného propuštění, který směl připadnout nejdříve na letošní červen. Přednostně byli vybíráni odsouzení ve věku do 26 let. Z osvědčení, které odsouzení dostali, není patrné, že bylo získáno ve výkonu trestu.

Tři z účastníků absolvovali vzdělávací program s nadstandardními výsledky, a proto jim speciální pedagog navrhl uložení kázeňské odměny ve formě písemné pochvaly.

Práce je klíčem k úspěšnému návratu do společnosti

Eva Koreneková

V závěru března se uskutečnilo ve Věznici Nové Sedlo pracovní setkání za účasti zástupkyně ministerstva spravedlnosti Michaely Hájkové, Centra podpory podnikání, o. s., Hospodářské komory hlavního města Prahy a zaměstnavatelů k problematice uplatnění odsouzených po výkonu trestu na trhu práce.

říku, tedy není zdaleka takovou překážkou, jak odsouzení deklarují. Pro celou řadu zaměstnavatelů, zejména v dělnických profesích, je důležitý především vztah k práci a snaha odsouzeného se rychle zapojit.

Všichni účastníci si pak prohlédli dílny dřevovýroby a kovovýroby, kde měli možnost vidět odsouzené v akci a pohovořit o užitečnosti získaných pracovních zkušeností a návyků po výkonu trestu odnětí svobody. Zástupkyně centra podnikání Ivana Janatová informovala o zdarech, ale i nezdarech odsouzených na trhu práce a ubezpečila frekventanty kurzů, že pro ty, kteří budou chtít po výkonu trestu opravdu pracovat, má centrum připraveno dost pracovních příležitostí.

Pracovní setkání potvrdilo, že reálnou šancí na úspěšnost projektu, který je zaměřen na minimalizaci společenského znevýhodnění osob opouštějících prostředí Věznice Nové Sedlo, má vedle samotné přípravy především vhodná volba subjektů, které na projektu spolupracují. Jen tak lze dosáhnout měřitelných výsledků, kdy každý subjekt nese část odpovědnosti na prosociálním zařazení odsouzeného do společnosti. Zůstává otázka, kterou sebelepší projekt však nevyřeší – opravdový zájem osob opouštějících výkon trestu o práci...

Setkání bylo samozřejmým vyústěním dlouhodobé spolupráce Věznice Nové Sedlo s centrem podnikání v rámci projektu Komplexního reintegračního programu pro osoby opouštějící prostředí výkonu trestu, který je spolufinancován z prostředků evropského sociálního fondu v rámci operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost. Společnou pracovní schůzku zahájil první zástupce ředitele věznice Robert Frýdecký, který vyzvidhl přínos projektu a otevřenost věznice k další spolupráci. Jednalo se již o druhé setkání, orgánů a organizací, které se v rámci projektu podílejí na začleňování odsouzených po výkonu trestu zpět do společnosti prostřednictvím uplatnění na trhu práce. Všichni účastníci setkání se shodli, že jediné získání práce dává odsouzenému šanci na úspěch. Propojení a úzká spolupráce všech zainteresovaných potvrdila, že každý člověk má své nezastupitelné místo pro úspěšný vstup propuštěných vězňů na trh práce. Jak potvrdili sami zaměstnavatelé, osoby přicházející z výkonu trestu nevykazují odchylky od zájemce o práci s čistým trestním rejstříkem. Záznam v trestním rejst-

Poprvé v historii Věznice Všehrda se v pátek 24. května otevřely brány tohoto zařízení rodinným příslušníkům zaměstnanců věznice, a to u příležitosti 55. výročí jejího vzniku. Cílem dne otevřených dveří bylo, přiblížit partnerům, rodičům a potomkům zaměstnanců prostředí, ve kterém jejich blízcí náročné povolání vykonávají.

Po příchodu do věznice a nezbytných úkonech spojených se vstupem do vězeňského zařízení, jako je prohlídka zavazadel, průchod detekčním rámem a uložení mobilních telefonů do skříněk, měli návštěvníci možnost zhlédnout prezentaci věznice a výstavku výrobků odsouzených. Zde nejvíce zaujaly výrobky zhotovené z papíru a panel s ukázkami zachytu nepovolených předmětů, zaslaných v balících do věznice. Následovalo krátké přivítání hostů tiskovou mluvčí věznice v návštěvním sále a seznámení s programem. Ředitel věznice Jiří Šrajber přiblížil návštěvníkům nejen současnost věznice, ale i náročnou práci příslušníků

a občanských zaměstnanců. Poté bylo více než 50 hostů rozděleno do tří skupin a v doprovodu vedoucích zaměstnanců oddělení výkonu trestu se vydali na prohlídku areálu. Každá skupina začala svou prohlídku v jiné části věznice a postupně se vystřídaly. Blízcí našich zaměstnanců si prohlédli víceúčelové prostory, například soudní místnost, vězeňskou kapli, terapeutickou místnost, jednu z ubytoven, celu v oddělení výkonu kázeňských trestů. Dále následovala prohlídka oddělení pro pracovní činnosti odsouzených, například hudebna nebo prostory pro výtvarné techniky. Stranou nezůstala ani cvičná kuchyňka pro praxi učebního oboru

společné stravování. Prohlídku školského vzdělávacího střediska, která je součástí samostatné organizační jednotky středního odborného učiliště, uvedl jeho vedoucí Miloš Visinger. Rodinné příslušníky zaměstnanců seznámil s chodem a prostorovým uspořádáním školského střediska. Hosté si poté mohli prohlédnout jednotlivé učebny teoretické výuky a dílny určené k provádění odborného výcviku jednotlivých učebních oborů i záučních a odborných kurzů. Výklad byl spojen i s praktickými ukázkami výrobků zhotovených při odborném výcviku. Kromě předvedených výsledků praktických dovedností žáků při odborném výcviku se velkého uznání dočkaly výsledky volnočasových aktivit žáků, zejména dřevěné hračky a panely s elektrickými vláčky, na kterých žáci školského střediska pracují více než 10 let. Velký zájem vzbudily i výrobky kurzu tepelného zpracování kovů nebo díla keramické tvorby, vystavená ve vitrínách sborovny.

Výstava k 15 výročí Věznice Znojmo

Ludmila Kurdíková

První zmínka o věznici ve Znojmě je ze dne 19. ledna 1853 kdy byl, nařízením číslo 10 ministerstva, zřízen krajský a okresní soud. Oba soudy úřadovaly ve staré radnici a přilehlé budově zvané taverna na Obrokově ulici. Věznice byla původně v budově bývalého kláštera Františkánů – dnes část Jihomoravského muzea – v ulici Přemyslovců.

Soudní budova a věznice na náměstí Republiky v ulici Dyjská byly předány dne 29. května 1918 do užívání, ale činnost soudu začala o něco později, a to v červnu 1919. Po druhé světové válce (asi roku 1956) přestala věznice sloužit svému původnímu účelu a až do začátku devadesátých let ji využívali pohraničníci

jako středisko pro výuku kuchařů. Pokračování vězeňství ve Znojmě má datum 12. března 1991, kdy tehdejší generální ředitel vězeňské služby a předsedkyně okresního soudu iniciovali znovuoobnovení místní věznice. Práce na obnově věznice začaly ve druhé polovině roku 1994. Od února 1997 byla Vazební věznice ve Znoj-

mě pobočkou Vazební věznice Brno. Samostatnou organizační jednotkou se stala 1. ledna 1998.

Výstava, v Jihomoravském muzeu ve Znojmě, mapuje historii samostatné věznice. Přibližuje většinu aktivit, které zahrnují náplň každodenního života. Na výstavě jsou fotografie přibližující zaměstnávání odsouzených, duchovní činnost i vnitřní prostory věznice, které byly postupně upravovány tak, aby vyhovovaly co nejlépe bezpečnosti věznice, ale i jejímu účelnému využívání. Vystavovaná výtvarná díla zahrnují obrazy a plastiky. Díla na výstavu připravovali více než půl roku, odsouzení ze všech oddělení věznice pod dohledem psycholožky Květoslavy Štrublové a vychovatele-terapeuta Ladislava Findy. S rámováním obrazů pomohla věznici firma FK dřevěné lišty Bojanovice s.r.o., která dodala lišty, aby odsouzení mohli svá díla kompletně dokončit.

Při vystavování výtvarných děl odsouzených spolupracuje věznice s muzeem již poněkolkáté. Vzhledem k tomu, že výtvarná činnost je součástí programů zacházení s odsouzenými, a mnoho z nich je výtvarně velmi nadaných, byla by škoda, nepodělit se o zdařilá díla s lidmi mimo věznici. Výstavu ke dni 18. dubna zhlédlo téměř 300 návštěvníků. Terapeutické metody, využívající kreslení, modelování nebo třeba vyrábění dřevěných hraček, budou i nadále zaměstnávat odsouzené během činností ve výkonu trestu. Proto je pravděpodobné, že i v budoucnu se motivačním prvkem pro tyto lidi stane příprava dalších výstav, na kterých mohou prezentovat výsledky kladného působení programů zacházení při své nápravě.

Problémové okruhy informačního zákona

Michaela Lahr Tumová

Právo na informace je ústavně zaručeným právem, na základě něhož se občané podílejí na výkonu veřejné moci. Ústavní zakotvení nalezneme v čl. 17 Listiny základních práv a svobod (vyhlášenou ve Sbírce zákonů pod č. 2/1993 Sb.), podle něhož jsou svoboda projevu a právo na informace zaručeny, přičemž jejich omezení může být stanoveno pouze zákonem.

Podle čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod jsou státní orgány a orgány územní samosprávy povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Tento základní ústavní rámec vytvořil podmínky pro přijetí samostatného zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „zákon“ nebo „zákon o svobodném přístupu k informacím“). Samotným smyslem a účelem zákona je zajištění práva veřejnosti na přístup k informacím veřejného sektoru, s vyloučením těch informací, které se ze zákona neposkytují. Právu veřejnosti na druhé straně odpovídá povinnost státních a samosprávných orgánů informace o své působnosti poskytovat.

Co je vlastně informace?

V duchu §3 zákona se informací rozumí jakýkoli obsah nebo jeho část v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního. Z tohoto poměrně rozsáhlého pojetí pojmu informace je podstatné zejména to, že jde o zaznamenanou informaci, tedy o takovou, která v době podání žádosti u povinného subjektu prokazatelně existuje. Z toho vyplývá povinnost poskytovat pouze takové informace, které má povinný subjekt v době podání žádosti na své úřadovně k dispozici (např. i kopie požadovaných listin). Rozhodně není povinností subjektu vytvářet informace nové či neexistující, neboť na poskytování těchto informací se zákon nevztahuje. Typicky jde o případy, kdy žadatelé požadují po povinném subjektu např. statistiku o počtu odsouzených osob a druhích jejich trestné činnosti, které zpravidla využívají v rámci svých diplomových prací. V těchto případech je povinný subjekt oprávněn buď vydat rozhodnutí o odmítnutí žádosti nebo sdělit neformálně žadateli, že jde o neexistující informaci, na jejichž poskytování se zákon nevztahuje. Osobně se příkláním k druhé variantě řešení, neboť v případě sdělení není přípustné od-

volání jako řádný opravný prostředek, ale pouze stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace.

Povinně zveřejňované informace

Povinné subjekty, mezi něž nezpochybnitelně patří i Vězeňská služba České republiky jako státní orgán, poskytují informace ke své činnosti na základě žádosti o poskytnutí informace nebo jejich zveřejněním. Smyslem zveřejňování informací o povinném subjektu je, aby veřejnost získala některé zásadní informace bez nutnosti podat samotnou žádost o poskytnutí informace. Které konkrétní informace povinný subjekt poskytuje, jsou upraveny v § 5 zákona. Informace se zveřejňují jednak v sídle povinného subjektu, rovněž však i v úřadovnách, což v podmínkách VS ČR znamená povinnost zveřejňovat informace i na jednotlivých organizačních jednotkách. Informace se zveřejňují na všeobecně přístupném místě, tedy na místě přístupném veřejnosti bez jakéhokoli omezení, a to i z hlediska časového. Zveřejňování informací je rovněž povinné formou dálkového přístupu, což VS ČR zajišťuje prostřednictvím svých webových stránek na Internetu. K provedení § 5 zákona byla vydána vyhl. č. 442/2006 Sb., která stanoví strukturu informací zveřejňovaných o povinném subjektu způsobem umožňujícím dálkový přístup. Často v praxi opomíjeným ustanovením je § 5 odst. 3 zákona, který ukládá povinnému subjektu povinnost zveřejnit dálkovým způsobem informace, kterou poskytl na žádost, a to do 15 dnů od poskytnutí této žádosti. Vnitřními předpisy rezortu ministerstva spravedlnosti bylo povinným subjektům uloženo, zveřejňovat informace poskytnuté jednotlivým žadatelům způsobem umožňujícím dálkový přístup jen tehdy, mají-li obecný význam pro širší okruh žadatelů. Povinný subjekt je pak povinen zveřejnit takto poskytnutou informaci po dobu 1 roku. Toto restriktivní opatření ze strany ministerstva spravedlnosti osobně velice vítám, neboť se stává pravidlem, že informacemi poskytnutými na žádost jsou písemnosti

týkající se vězněných osob či výňatky z vnitřních předpisů povinného subjektů bezprostředně upravující práva a povinnosti těchto osob. Zastávám názor, že tyto poskytované informace nespádají do kategorie, která by měla „obecný význam pro širší okruh žadatelů“. Na druhou stranu je na tomto místě vhodné upozornit na stávající praxi Nejvyššího správního soudu, která naopak zastává zcela opačný přístup k zveřejňování poskytnutých informací a zveřejňuje na svých webových stránkách veškeré informace poskytnuté žadateli, častokrát pro veřejnost neseznámenou s touto problematikou až úsměvně a nic neříkající. Je otázkou, zda by se Vězeňská služba České republiky neměla vydat „po stopách“ Nejvyššího správního orgánu, který z hlediska přístupu k informacím funguje jako sjednotitel správní judikatury, a zveřejňovat v duchu formalistického pojetí zákona veškeré informace poskytnuté na žádost.

Omezení práva na informace

Pravděpodobně největšímu zájmu z hlediska omezení práva na poskytnutí informace se těší § 8a zákona, který stanoví, že informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobních údajů poskytne povinný subjekt v souladu s právními předpisy upravujícími jejich ochranu. Těmito předpisy je nepochybně zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů a dále § 11 až 16 stávajícího občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., účinný do 31. 12. 2013). Základem tohoto ustanovení je to, že informace týkající se osobních údajů či osobnosti fyzické osoby se poskytují pouze se souhlasem subjektu údajů nebo pouze ze zákonných důvodů stanovených v § 5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů. V poslední době je hodně diskutována otázka poskytování osobních údajů o zaměstnancích veřejné správy, jejich funkčním zařazení či dokonce o jejich platových podmínkách. Na tento případ je aplikovatelný § 5 odst. 2 písm. f) zákona o ochraně osobních

údajů, který správci osobních údajů umožňuje zpřístupnit osobní údaje o zaměstnanci v rozsahu jméno, příjmení, pracovní zařazení a název funkce (tedy pouze ty údaje, které vypovídají o jeho veřejné nebo úřední činnosti). V případě žádosti o poskytnutí informace o platových poměrech zaměstnance veřejné správy či o výši jeho odměn je možné využít ustanovení § 8b zákona, který ukládá povinnost sdělit základní osobní údaje o osobě, které poskytl veřejné prostředky. Veřejnými prostředky se rozumí v podstatě jakékoli platby poskytnuté z rozpočtu státu či územně samosprávného celku, a to včetně i plateb vynaložených na platy zaměstnanců státní správy či samosprávy. Nicméně je nutné si uvědomit, že sdělení osobních údajů o osobě, které vyplácíme plat, a zároveň zveřejnění výše platu včetně mimořádných odměn představuje najisto podstatný zásah do soukromí těchto osob, čímž dochází ke kolizi dvou ústavně zaručených práv (jednak právo na poskytnutí informace a jednak právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě). Otázka poskytování informací o výši platů či mimořádných odměn se stala i předmětem rozhodování soudů, a to jak soudů obecných, tak i Nejvyššího správního soudu. Aktuální judikát NSS č.j. 5 As 57/2010 ze dne 27. 5. 2011 ve svém odůvodnění rozhodnutí předestřel právní názor uvádějící, že informace o platech zaměstnanců veřejné správy představuje výjimku z ochrany osobních údajů, tedy že v tomto případě je zapotřebí, aby vždy při správním uvážení povinného subjektu převládlo právo na poskytnutí informace nad právem na ochranu soukromí a osobních údajů. Nevyšší správní soud tedy shledal, že údaje o platových prostředcích vyplácených z veřejných rozpočtů mají být v mezích daného ustanovení poskytovány, a to bez nutnosti souhlasu subjektu daných osobních údajů. Je pravdou, že toto rozhodnutí NSS je v praxi vnímáno značně rozporuplně, neboť se ukazuje, že zpřístupnění platu a odměn zaměstnance veřejné správy je vnímáno následně ze strany Úřadu pro ochranu osobních údajů jako protiprávní, přičemž je dokonce v některých případech ukládá pokutu za spáchaný delikt. Na tomto místě považuji za vhodné upozornit na metodický materiál zpracovaný Ministerstvem vnitra společně s Úřadem na ochranu osobních údajů (publikovaný na internetových stránkách ministerstva vnitra) k poskytování informací o platech pracovníků povinných subjektů podle zákona o svobodném přístupu k informacím, který se snaží zaujmout stanovisko k předmětnému judikátu NSS. Zaměstnanci veřejné správy v této metodice byli rozčleněni do tří základních skupin podle míry řídicích a rozhodovacích pravomocí,

přičemž příjmy funkcionářů s klíčovou odpovědností a rozsáhlou řídicí a rozhodovací pravomocí mají být zpřístupňovány veřejnosti bez omezení. U druhé skupiny vedoucích zaměstnanců, která má menší vliv na řízení povinného subjektu, je nezbytné provést test proporcionality, zda zveřejněním osobních a platových údajů nedojde k neoprávněnému zásahu do soukromí těchto osob. Třetí skupinu následně tvoří řadoví zaměstnanci, kteří nemají žádné rozhodující pravomoci, a u nichž by zveřejnění platu představovalo neopodstatněný zásah do osobního života. Nelze než souhlasit s tímto doporučením, neboť rovněž nevidím důvod pro zveřejnění platů a odměn běžných zaměstnanců, kteří v podstatě nemají z titulu zastávané pracovní pozice možnost ovlivnit rozhodování povinného subjektu. Osobně se přikláním k variantě sdělovat informace o platech těchto funkcionářů veřejné správy, kteří na základě své rozhodovací pravomoci zásadním způsobem ovlivňují činnost povinného subjektu.

Světlo do tohoto problému může vnést až případné schválení novely zákona o svobodném přístupu k informacím, jejíž účinnost je navrhována k 1. 1. 2014. V navrhovaném znění novely je upraven nový § 8c zákona, který zní: „Informaci o výši platu, mzdy, odměny nebo jiného obdobného plnění poskytne povinný subjekt pouze o veřejných funkcionářích podle zákona o střetu zájmů, jestliže ke dni podání žádosti jde o veřejného funkcionáře, který za kalendářní rok, v němž byla žádost podána, má povinnost podat podle zákona o střetu

zájmů oznámení...“ Navrhovanou právní úpravu nelze než uvítat, neboť takto vymezený okruh zaměstnanců, ohledně nichž bude přípustné sdělovat výši platu včetně odměn, považuji za zcela logický a smysluplný. Bez výjimek souhlasím s tím, že pouze zaměstnanec se zásadní rozhodovací pravomocí (zpravidla ředitel úřadu, starosta, apod.), který je povinen podávat oznámení o svých majetkových poměrech podle zákona o střetu zájmů, by měl být natolik kontrolován veřejností, aby i jeho plat a další platové náležitosti hrazené z veřejných prostředků byly zcela zpřístupněny.

Shrnutí a slovo závěrem

Nelze než konstatovat, že problematika poskytování informací je současné době poměrně živá a aktuální, o čemž svědčí práce nejenom na poli legislativním, ale i množství nové judikatury, v níž se odráží nové a nové názory na svobodný přístup k informacím. Proto míním, že pro běžného uživatele aplikujícího zákon o svobodném přístupu k informacím, který se po prvotním seznámení může zdát až příliš strohý a jednoduchý, je následně vnímám při řešení konkrétního problému jako nejednoznačný a nesrozumitelný. Proto osobně ctím zásadu, že poskytování informací je ústavně zaručené právo veřejnosti a pro neposkytnutí informace musí být dán vždy zákonný důvod. Moje snaha je tedy vždy v maximální míře žadateli vyhovět a informace poskytnout, pokud skutečně zákonný důvod pro poskytnutí informace neexistuje. Totéž doporučuji i všem čtenářům.

Rada pro vězeňství začala debatovat o plánech změn v českých věznicích

Štěpánka Čechová

Zvýšení vnější i vnitřní bezpečnosti, prevence recidivy, úspornější využívání kapacity věznic. To vše má přinést plánovaná redukce typů věznic ze současných čtyř na dva typy. Na ministerstvu spravedlnosti se v poslední dubnový den sešla na svém prvním zasedání rada pro vězeňství, která má mimo jiné i na tyto změny ve vězeňství, jako stálý poradní orgán ministra spravedlnosti, dohlížet.

První náměstek ministra spravedlnosti
JUDr. Daniel Volák

„Vězeňství je dnes jedna z našich priorit a není to fráze. Bylo dlouhodobě opomíjeno kvůli řadě jiných témat,“ řekl v úvodu prvního zasedání ministr spravedlnosti Pavel Blažek. Radu dále vedl první náměstek ministra Daniel Volák, který zdůraznil, že zásadní systémové změny ve vězeňství spočívají na čtyřech pilířích. Jde o zmíněnou redukci typů věznic, kterou ministerstvo spravedlnosti už předalo do připomínkového řízení, dále o parlamentem už schválenou změnu zákona o Vězeňské službě ČR. Třetím pilířem je změna zákona o výkonu vazby a výkonu trestu, která prošla prvním čtením v poslanecké sněmovně, a čtvrtý pilíř představuje zavedení elektronického monitoringu odsouzených, tedy takzvaných náramků pro domácí vězně. Velkou část diskuse věnovali členové

radě možnostem, jak zlepšit podmínky výkonu vazby tak, aby nebyly horší, než ve výkonu trestu, jak tomu často je. Oporu v zákoně by tyto úpravy měly dostat právě po schválení třetího zmíněného pilíře (změny zákona o výkonu vazby a výkonu trestu). Už v nejbližších dnech ale začne vězeňská služba na pokyn ministerstva spravedlnosti pracovat na postupném zlepšování a zlidšťování podmínek vazby.

Telefonování legální

„Chceme rozšířit možnosti telefonování obviněných s rodinami tak, aby platil prakticky opak současného stavu. Obviněný by měl smět telefonovat s rodinou vždy a zákaz by platil jen ve výjimečných případech. Upravit chceme i podmínky návštěv rodinných příslušníků. Umožníme i návštěvy rodin bez sluchové a po-případě i zrakové kontroly,“ upřesnil první náměstek Daniel Volák. „Zlepšíme i podmínky pro zaměstnávání obviněných. Vazba celkově nesmí být ponižující, nedůstojná, měla by například i po stránce hygienických podmínek odpovídat 21. století,“ doplnil náměstek.

Na podnět rady pro vězeňství se diskutovalo i o možnostech návštěvních místností pro rodiny s dětmi. Alespoň v některých věznicích by prostory mohly být vybaveny dětským koutkem tak, aby prostředím bylo pro děti co nejméně stresující. Opakovaně také zaznělo, že celou problematiku plánovaných změn by měla provázet i diskuse nad trestní politikou ČR a jejím rozhodovacími mechanismy v rámci justice tak, aby výsledky nebyly odtržené od potřeb a možností praxe. Rada pro vězeňství se znovu sejde na začátku června tohoto roku.

SLOŽENÍ RADY PRO VĚZEŇSTVÍ

plk. Mgr. Petr Dohnal
Vězeňská služba GR VS ČR

plk. Mgr. Martin Červíček
Policejní prezidium ČR

prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Mgr. Pavel Štern
Ředitelství PMS ČR

Mgr. Pavel Pukovec
Nejvyšší státní zastupitelství

JUDr. Antonín Šmuk
Soudcovská unie ČR

JUDr. Zuzka Bebarová-Rujbrová
Podvýbor pro vězeňství PSP ČR

Mgr. Jan Kubata
Poslanecká sněmovna

Mgr. Petra Zdražilová
Kancelář veřejného ochránce práv

Mgr. Monika Šimůnková
Úřad vlády ČR

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
Český helsinský výbor

Lenka Ouředníčková
Sdružení pro probaci
a mediaci v justici

prof. JUDr. Helena Válková
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova v Praze

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
Institut mezinárodních studií Brno

Mgr. Bohdan Pivoňka
Vězeňská duchovenská péče, o.s.

Doc. PhDr. Vratislava Černíková
Policejní akademie ČR

Jan Černý
Člověk v tísni, o.p.s.

Mgr. Jaroslav Hruška
Ministerstvo vnitra ČR

Bc. Martin Koňářik

John Bok
Spolek Šalamoun

Mgr. Jana Černochová
Poslanecká sněmovna

Jan Frank
Za Branou, o.s.

Věznice Karviná

Věznice Karviná je nejmenší moravská věznice. Je profilována jako věznice se zvýšenou ostrahou. Trest odnětí svobody zde vykonávají odsouzení ve standardním oddělení se zvýšenou ostrahou, ve specializovaném oddělení pro mentálně retardované odsouzené ve zvýšené ostraze, ve specializovaném oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené ve zvýšené ostraze, jehož součástí je oddělení pro imobilní vězně, v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, kde zpravidla vykonávají trest odnětí svobody odsouzení s doživotními tresty.

Dále jsou zde umístěni odsouzení ve standardním oddělení pro odsouzené v ostraze; odsouzení ve specializovaném oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené v ostraze a odsouzení, zařazení ve standardním oddělení pro odsouzené v dozoru. Nově zde budou z rozhodnutí generálního ředitele umístováni také odsouzení vytipováni jako DVO – P vykonávající trest ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Věznice je umístěna v centru města, bezprostředně sousedí s budovou okresního soudu, s Obecním domem Družba a jedním z městských parků. Pro dokreslení uvedu, že pouhých 30 metrů vzdušnou čarou od místa, kde si odpykávají trest nejtěžší zločinci, téměř denně procházejí parkem děti z okolních mateřských školek a základních škol. Když k tomu připočteme pestrou škálu velmi problémových odsouzených, kteří jsou ve věznici umístěni, je pochopitelné, že zajištění maximální bezpečnosti je hlavní prioritou činnosti věznice.

Hranici věznice tvoří pouze zdi budov, dvě vjezdové brány a jedna betonová zeď. Věznice není střežena ze strážních věží, ani ji nelemuje zakázané

pásmo. Další zvláštností věznice je fakt, že kanceláře vedení věznice a některá oddělení (část oddělení logistiky, oddělení personální, ekonomické a informatiky) jsou situovány mimo hlavní areál věznice. Nacházejí se v těsném sousedství věznice, v památkově chráněné budově bývalého karvinského fojtství.

Normová ubytovací kapacita věznice je 203 míst. V současné době, v důsledku lednové amnestie prezidenta, kdy bylo z věznice propuštěno 42 odsouzených, je její kapacita naplněna na cca 75%.

Personál věznice

Ve Věznici Karviná bylo k 1. červnu 2013 zaměstnáno celkem 159 příslušníků a občanských zaměstnanců. V porovnání se stavem vězňů se zdá toto číslo vysoké, nicméně ze 103 příslušníků je jich 17 zařazeno u justiční stráže, která zajišťuje činnost v budově OS Karviná a v budově pobočky OS v Havířově. Civilních zaměstnanců ve věznici pracuje 56. Fluktuace zaměstnanců je velmi nízká. Aktuálně však řešíme volné pracovní místo vedoucího lékaře zdra-

votnického střediska, které se nedaří již několik měsíců obsadit. Lékařskou péči nyní zajišťují jen lékaři pracující na dohody o pracovní činnosti, což není vzhledem k profilaci věznice optimální stav.

Oddělení vězeňské stráže

Nejproblematictější částí náplně práce oddělení vězeňské stráže je zajišťování eskort v režimu mimořádných bezpečnostních opatření, zejména v případě neplánovaných zdravotních eskort do civilních zdravotnických zařízení. K zajišťování této činnosti je určena zásahová jednotka, do které jsou zařazováni zejména fyzicky zdatní a psychicky odolní příslušníci, kteří budou schopni zvládnout i ty nejsložitější situace, které při eskortách mohou nastat. V době, kdy se eskortní činnost neprovádí, jsou tyto příslušníci zařazeni do standardního výkonu služby a podílejí se na zajištění každodenního chodu věznice.

Oddělení výkonu trestu

Náplní práce zaměstnanců tohoto oddělení je naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody a současně zajištění práv odsouzených. Vzhledem k velice pestré škále specializovaných oddělení a typů věznice, je působení na odsouzené vzhledem k jejich zdravotním, psychickým, tělesným a osobnostním rozdílům a poruchám, délce trestu a minimální motivaci velice složité. U většiny odsouzených je ze strany odborných zaměstnanců nutné uplatňovat individuální přístup, což klade zvýšené nároky na jejich psychickou odolnost a čas. Smyslem výkonu trestu odnětí svobody není pouze izolovat pachatele trestných činů od společnosti, ale také výchovné působení na odsouzené, zaměřené na práci s trestnou činností, přijetím viny a na prevenci recidivy trestné činnosti. Ve Věznici Karviná

k tomu slouží, mimo jiné programy Zastav se, zamysli se, změň se (3Z) a Program 213. Jde o speciálně-výchovné aktivity, které jsou určeny vybraným skupinám odsouzených v dozoru a ostraze. Oba programy fungují formou uzavřené skupiny pod vedením lektorských dvojic z řad odborných zaměstnanců oddělení výkonu trestu.

Program 3Z je určen odsouzeným za převážně majetkovou trestnou činnost, kteří se připravují na podmíněné propuštění. Program 3Z je v současnosti rozšířen již ve většině věznic ČR, ve Věznici Karviná je realizován už pátým rokem. Program je pořádán dvakrát ročně, vždy na jaře a na podzim. Závěrečná zpráva o změnách v postojích odsouzeného - absolventa programu a jeho náhledu na spáchanou trestnou činnost, je významnou součástí hodnocení pro případné podmíněné propuštění. Program 3Z je vhodný zejména pro odsouzené, kteří se chtějí připravovat na možné podmíněné propuštění v souvislosti s projektem Křehká šance.

Program 213 je původní projekt, který vytvořil tým odborných zaměstnanců Věznice Karviná, a je proto zatím v rámci VS ČR ojedinělý. Je určen jedincům, odsouzeným za zanedbání povinné výživy. Přestože veřejností je vnímáno zanedbání povinné výživy jako lehčí trestný čin a často je tato trestná činnost bagatelizována, její důsledky mají značný dopad na každodenní život rodiny a výchovu dětí. A to nejen ve finanční rovině, ale často také narušením vzájemných vztahů. Od jara 2009, kdy byl program realizován poprvé, až do konce loňského roku se uskutečnilo celkem osm cyklů programu s přibližně 60 absolventy. Program 213 se stal povinnou aktivitou programu zacházení pro všechny odsouzené, kteří vykonávají trest odnětí svobody za tuto trestnou činnost.

Věznice Karviná se rovněž zapojila do nového projektu s názvem Křehká šance – komise pro podmíněné propuštění. Jde o projekt Probační a mediační služby ČR ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR. Vzhledem ke skutečnosti, že je projekt zatím „v plenkách“, nelze jej blíže hodnotit. Odbornými zaměstnanci byli pro tento účel vybráni první tři odsouzení.

Ostatní oddělení věznice

Není účelem představovat všechna oddělení, protože problematika a náplně činností jsou obdobné ve všech organizačních jednotkách. Výsledky práce jednotlivých oddělení se nedají měřit podle jejich velikosti. I malá, byť jen dvoučlenná oddělení, jsou potřebnou a důležitou součástí věznice. Bez vzájemné spolupráce, respektu k činnosti zaměstnanců ostatních oddělení a snahy plnit stanovené úkoly co nejlépe by nebylo možné, aby věznice dosahovala dobrých výsledků jako celek.

Aktuální problémy

Na rozdíl od mnohých českých a moravských věznic nemá Věznice Karviná nijak vážné problémy v oblasti logistiky, ale začíná se potýkat s problémem umísťování potřebných odsouzených v odpovídajících prostorách.

V oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením je aktuálně umístěno pět odsouzených, kteří byli odsouzeni na doživotí. Ve skutečnosti je však ve věznici doživotních vězňů mnohem víc. Jde o přestarlé a těžce nemocné vězně, kteří mají soudem uloženy velmi dlouhé tresty, a je zřejmé, že jejich propuštění z výkonu trestu je jen velmi málo pravděpodobné.

V brzké době bude nutné řešit pro-

blém s odsouzenými, kteří by měli být, vzhledem ke stále horšícímu se zdravotnímu stavu, umístěni do oddělení pro imobilní odsouzené. Ve věznici postupně narůstá také počet odsouzených, kteří mají problém s pohybem a potřebují kompenzační pomůcky, případně pomoc někoho jiného.

Pro vozíčkáře je ve věznici částečně uzpůsobeno pouze specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené ve zvýšené ostraze. Jejich počet ale narůstá a mnozí z nich mají po čtvrtině trestu možnost požádat o přeřazení do obdobného oddělení ve věznici s ostrahou. Jejich pohyb v rámci tohoto oddělení, které není uzpůsobeno jako bezbariérové, je pak značně komplikovaný. Pro dokreslení - odsouzenému vozíčkáři, který nebyl schopen z důvodu úzkých zárubní vjet do toalety, jsme museli pořídit přenosnou toaletu a do koupelny jej nosili spoluvězni.

Dalším problémem, se kterým se budeme potýkat stále častěji, je zajistit umístění starých či vážně nemocných odsouzených po jejich propuštění z výkonu trestu. Mnozí z nich nemají rodiny, bydliště ani peníze. Navíc nemají žádnou motivaci a mnohdy ani chuť věznici opustit, pouze pasivně čekají, jak se o ně postarají zaměstnanci věznice.

Ve věznici si dále odpykává svůj trest také několik odsouzených, kteří mají po vykonání trestu odnětí svobody soudně určeno umístění do detence. Jde o velmi problémové a zátěžové jedince, kteří často spáchali závažný trestný čin v době svého pobytu v psychiatrické léčebně a do výkonu trestu odnětí svobody byli umístěni mezi mentálně zdravé jedince, kteří mají problémy sami se sebou. Je pochopitelné, že jejich vzájemné soužití je naprosto nemyslitelné a bez přijetí potřebných opatření a důslednosti personálu by ve velice krátké době mohlo dojít i k jejich fyzické likvidaci. Vzhledem k architektonickému řešení věznice je dalším velkým problémem naší věznice zaměstnávání odsouzených. Nejsou zde žádné prostory vhodné pro vytvoření nových pracovních míst. Jediná možnost, kde odsouzené můžeme zaměstnat, je vnitřní režie věznice a funkce pečovatele o imobilní odsouzené. Další možností bylo také donedávna zaměstnávání několika odsouzených u civilních subjektů. Od propuštění většiny pracovních zařazených odsouzených, v rámci lednové amnestie, však není možné z nově přichozích vybrat takové odsouzené, kteří by splňovali kritéria pro zařazení na nestřežená pracoviště či volný pohyb mimo věznici. Proti minulosti teď musí rozvoz stravy zajišťovat odsouzení ze zvýšené ostrahy, ostrahoví a dozoroví odsouzení pracují pouze v již zmiňované vnitřní režii.

Z pohledu bezpečnosti je dalším problémem kontrola osob a zásilek

v souvislosti s možným průnikem drog do věznice. Ve spolupráci s Věznici Heřmanice využíváme protidrogové psy při kontrolách vybraných cel a dalších prostorů zpravidla

2 x měsíčně. Ve věznici se zvýšenou ostrahou by ale bylo vhodné využívat protidrogové psy mnohem častěji.

Historie

Informace o historii věznice jsem čerpala z kroniky, kterou ve věznici vedl od roku 1974 kronikář prap. Jindřich Pokorný. Zmínka o první „šatlavě“ ve Fryštátě, jak se tehdy Karviná úředně jmenovala, je ještě z doby Rakousko-Uherské monarchie. Ke stavbě věznice pak došlo na popud uhlobarona Larische v letech 1915 – 1916 v době 1. světové války. Soudní budova i věznice stojí na návrší, kterému se dříve říkalo Šibeníčník, a to proto, že v dávných dobách se na tomto vršku vykonávaly popravy oběšením.

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 převzala věznici do justiční správy republika. Neblahou úlohu věznice sehrála v době nacistické okupace v letech 1939 – 1945, protože převážná část zde vězněných mužů, byla transportována do koncentračních táborů. Po druhé světové válce se osud karvinské věznice odvíjel podle toho, jak se

postupně formovalo tehdejší československé vězeňství. Do padesátých let dvacátého století byly vyšetřovací věznice zřízeny u okresních soudů téměř v každém okresním městě. Od roku 1952 bylo vězeňství převedeno z rezortu ministerstva spravedlnosti do správy ministerstva vnitra. V roce 1954 pak došlo k centralizaci vyšetřovacích věznic. Okresní věznice,

včetně karvinské, byly zrušeny a byly ponechány jen věznice v krajských městech.

Od 1. ledna 1958, mj. z důvodu značného nárůstu trestné činnosti v okrese Karviná, byla věznice opět otevřena. Materiální vybavení věznice bylo v té době více než nedostatečné. Byl nedostatek kanceláří pro zaměstnance, cely se vytápěly z chodeb kamínky na tuhá paliva, které obsluhovali příslušníci vykonávající službu. Podle toho také vypadala hygiena a pořádek ve věznici.

K podstatnému zlepšení podmínek došlo až v letech 1959 - 1960, kdy byla vybudována přístavba ubytovacích prostor a zejména nová kotelna. V roce 1963 dochází k další reorganizaci a věznice se stává pobočkou Vazební věznice v Ostravě. V této době bylo ve věznici zařazeno pouze 19 příslušníků, kteří měli na starost maximálně 50 obviněných.

Na podzim roku 1967 byla zahájena jedna z nejrozsáhlejších stavebních úprav věznice. Kromě jiného byla provedena přestavba celého administrativního bloku, vybudován nový vchod do věznice, byla instalována nová poplachová signalizace. V letech 1970 - 1973 se uskutečnila další rekonstrukce a úpravy. Šlo o vybudování vycházkových dvorů, strážních stanovišť, výměnu elektroinstalace, zabudování umyvadel v celách, výměnu pryč se slavníky za kovové postele s matracemi, výměnu dřevěných celových dveří za kovové apod.

Mimořádné události

Věznici se samozřejmě nevyhýbaly ani mimořádné události.

Dne 2. 7. 1970 se zde stala tragická událost. Npor. J. Š. spáchal ve službě sebevraždu zastřelením ze služební zbraně. Ve věznici nechyběly ani pokusy o útěk. V létě roku 1964 se tři obvinění pokusili o útěk probou-

ráním se přes strop cely do půdních prostorů, odtud chtěli uprchnout po hromosvodu. Další pokus se udál na Silvestra roku 1974 v cele číslo 11, kde se dva obvinění pokoušeli probourat zdíkem na soudní dvůr a odsud uprchnout. V obou případech bylo útěku obviněných zabráněno. V noci z 9. na 10. května roku 1980 se v nočních hodinách podařilo z věznice uprchnout mladistvému obviněnému. Spolu s dalšími komplici v cele proboural zeď kolem okna, po provaze z prostěradel se spustil do soudního dvora a poté utekl směrem do zástavby. Zadržen byl již 10. května v odpoledne. Ostatní obvinění celou nestáčí opustit, protože strážný na nedalekém stanovišti útěk zpozoroval.

Zřejmě nejzávažnější mimořádná událost se stala, podle informací kolegů z Vazební věznice Ostrava, koncem roku 1993. Mezerou mezi stropem a bezpečnostním vstupním katrem do oddělení vazby a následně oknem na chodbě uprchlo tehdy z věznice sedm obviněných. Pět jich bylo ihned zadrženo, ale dva byli

zadrženi až po několika dnech. Dva příslušníci byli v této souvislosti pro porušení dozorcí služby podmíněně odsouzeni.

Od roku 1984 do roku 1995 byla činnost karvinské pobočky několikrát úplně zastavena. V letech 1995 - 1997 se uskutečnila rekonstrukce a dostavba objektu věznice s náklady cca 175.000.000,- Kč. Novodobá historie věznice se pak píše od 29. 04. 1997, kdy byli do tehdejší pobočky Vazební věznice Ostrava eskortováni první obvinění. Řízením věznice byl pověřen Josef Chalupa. Vazební věznice Karviná se osamostatnila 1. ledna 1998 a ředitelem věznice se stal Ján Lazár. V květnu 2002 se změnila profilace a z vazební věznice se stala současná a snad už ne jen dočasná Věznice Karviná.

Díky poslední rozsáhlé rekonstrukci můžeme konstatovat, že naše věznice patří mezi nejmladší a nejzachovalejší. Na několika místech ve sklepních prostorech jedné z budov je možné vidět ještě původní, neodizolované zdivo, které je poslední připomínkou starých časů.

Smrt za mřížemi

Cesta k humanismu

Miloslav Jůzl

Smrt a nemoci si nevybírají, zastihnou člověka kdykoliv, kdekoliv a v jakémkoliv věku. A z toho pramení i řada bonmotů: např. před právem a před Bohem jsme si všichni rovni, tedy i před smrtí, jež nerozlišuje boháče či chudáka, vzdělance nebo primitiva apod. Týká se to jak člověka svobodného, tak zajatce a vězně. Někdy smrt kosí lidi po stovkách a tisících při morových nemocech a dalších epidemiích, za války, při přírodních katastrofách apod., jindy si dává načas a vybírá si. Se smrtí ale musí nakonec počítat každý, kdož se jednou narodí – a jednou také zemře. I smrt je součástí života a jeho konečným nezvratným okamžikem.

Smrt si pro člověka stejně na konec dojde, jakmile vyprší pravý čas a svíce dohoří nebo ji někdo sfoukne, tudíž i pro lidi za mřížemi do věznice, a pranic jim nepomůže vnější ostraha a dokonalé stavebně-technickou zabezpečení či tzv. bruno válce. Smrt se protáhne všudy.

Co ale dělat s vězněm, který zemře ve věznici v průběhu výkonu trestu odnětí svobody? Jak lidstvo po staletí řeší tento problém od těch dob, co byla zřízena první vězení? A jaké jsou vlastně příčiny smrti vězně?

Uspořádat příčiny úmrtí vězňů v soudem vymezeném pobytu (a tedy i části života jedince ve výkonu trestu odnětí svobody) za mřížemi není jednoduché. Zčásti by příčiny úmrtí měly popisovat stav civilního občanského světa. Zčásti jsou odrazem specifického vězeňského prostředí. V běžném životě na svobodě může člověk odejít z tohoto světa přirozenou smrtí, případně sešlostí věkem, smrtí nepřirozenou – sebevraždou, dále smrtí násilnou (vražda, ublížení na zdraví s následkem smrti apod.), vinou vážného úrazu, nevyléčitelné nemoci, fyzického či psychického strádání a utrpení apod. „Venku“ je člověk rovněž ohrožen na životě zmíněnými přírodními katastrofami, epidemiemi a pandemiemi, automobilovými nebo leteckými nehodami, nemluvě o smrti zasažením elektrickým proudem, při výkonu nebezpečného povolání, při sportu, to stále v dobách mírových. Pokud by vypukla válka, už nepůjde o klasické konvenční zbraně, ale o zbraně hromadného ničení atd. Určitě by mohly nastat polemiky, kolik dalších smrtí život ještě přináší.

Jeden z nejvýznamnějších myslitelů 20. století, francouzský filozof Michel Foucault (1926-1984), uvádí v jednom ze svých stěžejních děl Dohlížet a trestat (Paříž, 1975) v minulosti jako jednu z nejčastějších smrtí vězně popravu. Ovšem jakou! Se vším všudy i s hrůzným předchozím mučením. Šlo se Damiense, jehož příběh popsal před šesti lety redaktor Českého rozhlasu Brno, Libor Vykou-

pil (bez uvedení zdrojů), 28. března 2007.

Před 250 lety stanul na popravišti dvačtyřicetiletý Robert François Damiens zvaný pro svoji divokou a výstřední povahu také Robert le Diable. K smrti však nebyl odsouzen pro žádný hrozný a ukrutný zločin, naopak, spíše jeho smrt byla hrozná, ukrutná a nespravedlivá v poměru k tomu, co vlastně provedl.

Robert François Damiens (1715-1757)

Robert Damiens pocházel z okolí Arrasu nedaleko belgických hranic a než se smutně proslavil, žil skutečně pozoruhodným životem. Nejprve se snažil o kariéru v armádě, a když neuspěl, odešel do Paříže, kde byl přijat jako sluha v tamní jezuitské koleji. Nebyl však jezuitou, jak mu později mnozí nepřátelé jezuitů přičítali, naopak byl po mnohých prohrěších propuštěn a získal svoji přezdívku Robert Dábel. Pak se údajně zklidnil a začal brát strašně vážně spor, který vedl papež Klement XII. s pařížským parlamentem (tedy soudním dvorem) v otázce jansenistů a dalších heretiků. V tomto období se v Evropě celkově zhoršoval vztah k jezuitům a Damiens přičítal odklon od pravé víry, kterou pro něj představovali, v první řadě králi Ludvíkovi XV. Několikrát se měl ve společnosti vyjádřit v tom smyslu, že by krále měl za jeho bezbožnost stihnout trest nejvyšší. Jindy ale tvrdil, že je třeba, aby panovníka Bůh nejprve postrašil a tím varoval a minil úlohu nástroje Boží prozřetelnosti sám převzít. Ti, kteří v posledních letech Damiense znali, tvrdili, že nebyl zcela duševně vyrovnaný, někteří byli názoru, že byl poloviční blázen, jiní tvrdili, že byl šílený zcela.

Jisté je, že výsledkem Damiensova „šílenství“ byl akt považovaný za pokus o atentát na krále. Damiens k němu ve Versailles přistoupil, když Ludvík XV. vystupoval 5. ledna 1757 z kočáru a kapesním nožem jej bodl. Byla zima a ránu ztlumil králův teplý oděv a kožichy. Krvácel jen nepatrně,

a když se stráže na atentátníka vrhly, křičel, aby jej nezabíjely. To jim však nezabránilo v tom, aby jej hned na místě neztyraly tak, že nemohl chodit. Damiens jen stále opakoval, že krále nechť zabít, jen postrašit a ostatně zbraň tomu odpovídala. Kdyby se vyzbrojil kordem či tesákem a bodl řádně, král by byl již po smrti. Damiense převezení do Paříže a drželi jej v nevelké cele, po pokusu o sebevraždu navíc několikrát násobně připoutaného. Výsledky útrpným právem trvaly dlouho, neboť měly za úkol odhalit další spiklence, a Damiens žádné neměl. K vynesení rozsudku byl doveden v koženém pytlí, z něhož mu koukala jen hlava. Nejen proto, aby nic neprovedl, ale aby nebylo vidět jeho zmučené tělo.

Damiens byl odsouzen k trestu několikrát zostřené smrti. Měl být zbaven ruky, jež vztáhla nůž na krále, trhná kleštěmi a do ran mu lito olovo, vroucí olej, smůla a pryskyřice, vosk a síra svažené dohromady. Posléze měl být roztržen čtyřmi koňmi a jeho ostatky spáleny. Společnost se v polovině 18. stol. považovala za osvícenou, ale za pokus o královraždu byl trest takto drakonický. Král nevyužil práva milosti, což mu mnozí vyčítali, a „za tak nepatrnou ránu připustil tak strašlivý konec“. Damiens byl popraven několik hodin, jeho dům byl zbořen a jeho žena, dcera a otec odešli z Francie. Dokonce i město Amiens se nabídl, že změní jméno, protože to dosavadní „se až příliš podobá jménu toho odporného královraha.“ Hlavní kat, Gilbert Sanson (Foucault ale uvádí jméno kata Samson), se z této odporné řeznickiny už nikdy nevzpamatoval a vzdal se místa kata. Jeho asistující 19letý synovec Charles-Henri Sanson (Samson) o řadu let později zkrátí o hlavu Ludvíka XVI. Hle jakou ironií oplývají dějiny (Libor Vykoupil, pořad Ecce Homo, staženo z www.stranek, 19. 3. 2013).

Michel Foucault

Tělo odsouzených
(in: Dohlížet a trestat)

Michel Foucault ve svém více než čtyř set stránkovém traktátu popisuje v úvodní kapitole Tělo odsouzených popravu nešťastníka Damiense, v níž bylo vlastně shrnuto vše, co s popravou souviselo, takto (Dohlížet a trestat, 2000, ss. 33-36), a to již v době moderní:

Damiens byl odsouzen 2. března 1757 k „veřejnému pokání před hlavní branou Chrámu v Paříži“, kam byl „přivezen v popravčí káře, nahý, jen v košili, drže hořící voskovou pochodň o váze dvou liber“, dále „v řečené káře vezen na náměstí Gréve a na popravišti, které tu bylo uchystáno, jeho tělo bylo na prsou, pažích, stehnech a lýtkách trháno kleštěmi, jeho pravá ruka držící onu dýku, již spáchal řečenou královraždu, byla

pálena vřelou sítou a do míst, kde bylo jeho tělo trháno kleštěmi, bylo lito zároveň roztavené olovo, vroucí olej, horká smůla, roztavený vosk a síra a poté bylo jeho tělo vlečeno a roztrháno tahem čtvera koní a jeho údy i trup spáleny v ohni, rozdrčeny na popel a tento popel rozprášen ve větru." (Tolik dobový záznam o Damiensově popravě z roku 1757, pozn. aut. dle Foucaultovy citace).

„Nakonec rozčtvrcen byl tahem koní“, líčil tisk Gazette d' Amsterdam. „Tento poslední úkon trval velmi dlouhou dobu, neboť koně, jichž bylo použito, nebyli navyklí tahati, takže bylo třeba namísto čtyř koní vzít šest; avšak ještě ani to nestačilo, bylo tedy nutné pro odtržení nohou toho nešťastníka přesekat mu nervy a přeřezati klouby.“

Budiž řečeno, že třebaže byl vždy rouhačem, neunikla mu teď z úst žádná slova rouhavá; toliko přemíra utrpení nutila jej k hrůznému křiku a on často opakoval: Můj Bože, smiluj se nade mnou; Ježíši Kriste, pomoz mi. Všichni diváci byli povzneseni starostlivostí faráře od Svatého Pavla, který přes svůj vysoký věk nevynechal jediný okamžik, kdy mohl utěšit trpícího.“

A líčení biřice Boutona: „Rozžhavili síru, ale oheň byl tak chabý, že byla popálena jen kůže na hřbetě ruky, a ještě velmi málo. Poté popravčí, rukávy vykasane až ponad lokty, uchopil ocelové kleště, jež vyrobeny jsou právě pro takový případ, okolo jedné a půl stopy dlouhé, sevřel jimi nejprve lýtko pravé nohy, pak stehno, dále pak dvě svalnaté části paže, poté prsa. Tento popravčí, třebaže silný a robustní, musel vynaložit mnoho úsilí na to, aby odtrhl kusy masa, které sevřel v kleštích dvakrát či třikrát na stejném místě, zakroužil s nimi a to, co vytrhl, tvořilo na každém místě ránu o velikosti šestilibrového dukátu.“

Damiens, který velice křičel, aniž by se však přitom rouhal, zvedl po tomto trhání kleštěmi hlavu a pohlédl na sebe; týž popravčí pak ponořil železnou lžici do hrnce s oním lektvarem, zcela vroucí, který lil hojně do každé rány. Následně byl Damiens připoután k lanům vedoucím k postrojům určeným k zapřažení koní, načež do nich byli koně zapřaženi každý a jednomu údu podél stehen, nohou a paží.

Pan Le Breton, soudní zapisovatel, několikrát přistoupil k trpícímu, aby se jej zeptal, chce-li něco říci. Odpověděl, že ne; při každém mučení křičel tak, jak je líčeno, že křičí zatracení, nemajíce co říci: 'Odpust', můj Bože! Odpust', Pane!' Přes všechno to výše uvedené utrpení zvedl čas od času hlavu a smlel se na sebe podíval. Lana tak utažená muži, kteří tahali za jejich konce, mu způsobovala nevýslovné bolesti. Pan Le Breton k němu znovu přistoupil a zeptal se ho, zdali nechce něco říci; řekl, že

ne. Několik zpovědníků k němu přistoupilo a mluvili k němu po dlouhou dobu; s dobrou vůlí políbil křížifix, který mu podávali; nastavil rty a pokračoval: 'Odpust', Pane.'

Koně řádně zabrali, táhnouce každý přímo za jeden úd, každý kůň byl veden jedním popravčím. Po čtvrt hodině ještě tatáž ceremonie a nakonec po mnoha opakováních bylo nutno změnit směr tahu koní, tedy ti, co táhli za paže, byli vedeni k hlavě, ti u stehen byli vedeni směrem k pažím, čímž byly jeho paže lámány v kloubech. Tyto tahy byly několikrát opakovány bezúspěšně. Damiens zdvihl hlavu a pohlédl na sebe. Bylo nutné připojit další dva koně k těm, již byli zapřaženi do stehen, což úhrem tvořilo šest koní. Žádný výsledek.

Nakonec řekl popravčí Samson panu Le Bretonovi, že zde patrně není žádná možnost ani naděje na dokončení celé záležitosti, a zda by se tedy zeptal Jeho Veličenstva, přeje-li si, aby odsouzeného rozčtvrtl několika ranami. Pan Le Breton navrátil se z města přinesl příkaz, aby se pokračovalo v dalších pokusech, tak jak

Michel Foucault

již bylo činěno; koně však odmítali poslušnost a jeden z těch, již byli zapřaženi do stehen, padl na dlažbu. Zpovědníci znovu přistoupili k odsouzenému a mluvili k němu. Řekl jim (jak jsem slyšel): 'Polibte mne, pánové.' Pan farář od Svatého Pavla se neodvážil, pan de Marsilly se provlékl pod lanem přivázaném k pravé ruce a políbil jej na čelo. Popravčí se shromáždili okolo nich a Damiens jim řekl, aby nehřešili, aby konali svou povinnost, v čemž on jim nehodlá nikterak bránit; poprosil je, aby se za něho modlili k Bohu a požádal faráře od Svatého Pavla, aby se za něho pomodlil při nejbližší mši.

Po dvou či třech pokusech popravčí Samson a ten, který pracoval s kleštěmi, vytáhli dýky ze svých pochev a

rozřezali mu stehna, jež nemohla být oddělena od trupu; čtyři koně zabírající naplno odtrhli obě nohy jednu po druhé, tedy nejprve nohu pravou a poté druhou; poté totéž učiněno bylo s pažemi, a to v okolí podpaží a ramen a ve čtyřech místech dalších; bylo nutno řezati maso až na kost; aby koně zabírající naplno odtrhli nejprve paži pravou a poté druhou.

Tak byly čtyři údy jeho odděleny a zpovědníci přistoupili k němu, aby k němu promluvili; avšak popravčí jim pravil, že jest mrtev, ačkoliv pravda je taková, že na vlastní oči viděl jsem toho člověka hýbat se a jeho dolní čelist zdvíhati se a opět klesati, jako by hovořil. Později dokonce jeden z popravčích přiznal, že ještě když tělo jeho vyzdvíženo bylo a vhozeno na hranici, byl živ. Jeho čtyři údy, odvázaný od postrojů koňských, byly také vhozeny na hranici, postavenou po pravé straně popraviště, pak tělo a všechny ostatky jeho byly pokryty poleny a otepí a oheň vzplanul ve slámě smísené s tímto dřevem.

...Aby naplněn byl rozsudek, vše v popel bylo rozprášeno. Poslední kusy nalezené na žhavých uhlích byly spáleny až o půl jedenácté hodiny večerní či později. Části masa a těla jeho páleny byly v ohni okolo čtyř hodin. Úředníci, mezi něž i já jsem byl počítán, jakož i můj syn, spolu s dráby, již byli k tomu přiděleni, zůstali na místě téměř až do jedenácté hodiny večerní.

Byly pak činěny závěry z toho, že pes, který předchozího dne spal na trávníku, ač několikrát za sebou odehnán pryč, stále se na toto místo navracel. Není však těžké tomu rozumět, neboť to zvíře shledalo ono místo zajisté teplejším než jiné.“

Foucault tak shrnul v jediné události staré 250 let, jež demonstrovala a zachovala v sobě mučení a popravu praktikované lidstvem v průběhu předchozích tisíce let, do jediného dne a poukázal na nesmyslnost a nehumánnost takového konání. Pak již nastupuje pro vězeňství doba moderní, odstartovaná Cesarem Beccariou (1738-1794), jenž následně na to vydává v roce 1764 v Monaku penologicko-právnícké dílo O zločinech a trestech. Inspiroval jím řadu evropských panovníků, včetně Marie Terezie a Josefa II., jenž za pomoci osvěceného právníka, Josefa Sonnenfelse (1732-1817, který tomu napomohl svým pojednáním O odstranění mučení - 1775), dočasně zrušil trest smrti (platil jen za branné pohotovosti státu). A i když byl posléze obnoven, už se provinilci nemohli setkávat s takovým mučením a popravami, jak tomu bylo ve Francii v roce 1757 - ještě vlastně v témže století.

Smrt za mřížemi

Pohřbívání vězňů

Miloslav Jůzl

Z hlediska našeho zkoumání je zajímavé i to, podívat se, jak a kde se vězni, zemřelí během výkonu trestu odnětí svobody pohřbívali a pohřbívají. K nahlédnutí do penitenciární minulosti významně přispívá časopis *Historická penologie*, vydávaný Kabinetem dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, jenž je součástí Institutu vzdělávání VS ČR. Díky jeho rozsáhlému bádání ve vězeňské historii se dovídáme i o minulosti pohřbívání vězňů.

Trestanecký hřbitov v Praze na Zelené lišce

Autorka Alena Kafková zveřejnila své pojednání o tomto hřbitovu v *Historické penologii* č. 1/2004 a z něhož přinášíme krátký výňatek (ss. 15,16):

Jde o hřbitov Na Zelené lišce, jehož pojmenování je odvozeno od zájezdního hostince, jenž stával nedaleko a ve svém domovním štítu měl vyobrazení zelené lišky. Byl vyhledávanou zastávkou Pražanů při výletech do krčského lesa. Na tomto hřbitově byli pohřbíváni nejen obyvatelé z Michle, Nuslí, Krče, Záběhlic a Pankráce, ale také vězni z pankrácké věznice. Byl založen v polovině 19. století a souvisí s výstavbou zemské mužské trestnice v Praze na Pankráci v letech 1885-1889. V jižní části hřbitova byl proto vysvěcen a oddělen samostatný hřbitov pro trestance. Věčný odpočinek zde našli vězni z pankrácké věznice, kteří zemřeli v důsledku nakažlivé nemoci nebo v letních měsících, nebo si dokonce místo předplatili. V ostatních případech byli zemřelí trestanci předáváni patologickému ústavu v Praze k pitvěním účelům.

Do vězeňského oddělení hřbitova se vcházelo od silnice na západní straně (stopy po tomto vchodu jsou dodnes patrné). Tehdy se pohřby konaly bez přítomnosti příbuzných a známých, neboť těla zemřelých nebyla v té době rodině vydávána. Tělo trestance bylo nejprve dopra-

veno do márnice, která stála v těsné blízkosti vězeňské nemocnice. Odtud byla rakev s nebožtíkem v den pohřbu vynesena a prostrčena dírou se železným poklopem ven, za ohradní zeď trestnice. Tam již čekalo sedm vybraných trestanců a čtyři muži vězeňské stráže s nabitými puškami s bodáky, aby dopravili rakev na hřbitov. Průvod se seřadil tak, že vpředu šel trestanec s křížem, šest dalších trestanců neslo na mářách rakev a po stranách kráčeli příslušníci vězeňské stráže. Asi po dvaceti minutách došli po ními cestami na hřbitov. Tam byl zesnulý pohřben do připravené jámy, rakev byla zaházena zeminou a do čela hrobu zasazen prostý dřevěný kříž, mnohdy sbitý z latí od beden. Pak zazvonil ve zvoničce umíráček a tím pohřeb končil. Jméno trestance se na žádném hrobě neuvádělo, kříže byly pouze očíslovány, podle pořadí pohřbu, vždy v řadách po dvaceti. Zcela byly odděleny hroby sebevrahů, kteří byli i na tomto hřbitově pohřbíváni vždy stranou od ostatních, v koutě při hřbitovní zdi.

Návštěvy hrobů zesnulých nebyly povolovány, proto tato osamělá místa byla veřejnosti nepřístupná, a to i v době, kdy vězeňství už nebylo utajováno. Počátkem dvacátých let minulého století se začala v novém Československém státě řešit i otázka vězeňského hřbitova Na Zelené lišce. Záměr předání hřbitova do správy obcí Michle a Nuslí byla s konečnou platností ukončena až v roce 1928.

Klášterní a vězeňský hřbitov v Řepích

Alena Kafková je autorkou i dalšího článku (*Historická penologie* č. 2/2003, ss. 19-20) o pražských vězeňských hřbitovech, přesněji o klášterním a vězeňském hřbitově v Řepích. Ten patřil od roku 1884 ke klášteru Milosrdných sester Kongregace svatého Karla Boromejského a dodnes se nachází v sousedství obecního hřbitova. Je v něm mimo jiné pochováno přes tisíc řádových sester a o jeho úpravu se řádové sestry až do roku 1949, kdy byl klášter zrušen, vždy pečlivě staraly. Vězeňský hřbitov sloužil svému účelu v letech 1886-1948.

Uprostřed hřbitova stojí malá kaple. Nad severním okrajem klášterního hřbitova se nacházel i hřbitov ženské trestnice, na němž byly pochovávány trestankyně, které zemřely v letech 1865-1918. Dne 3. 8. 1879 tam byl pohřben pod jménem Adam Müller obávaný pachatel loupeží, Václav Babinský (1796-1879), jenž po odpykání dvacetiletého trestu žaláře v Brně na Špilberku a v Kartouzích (Valdice u Jičína) dosloužil v Řepích jako klášterní zahradník.

Po roce 1920 mohly být ostatky zemřelých trestankyň vydávány rodinným příslušníkům k pohřbení, když se jim úmrtí neprodleně ohlásilo. Po roce 1990 byl klášter i řeholní hřbitov vrácen kongregaci ve značně zanedbaném stavu. V současné době je opět vzorně upraven, včetně hrobu Babinského.

Další vězeňské hřbitovy

V letech 1920 až 1928 začalo ministerstvo spravedlnosti řešit otázku další existence vězeňských hřbitovů v Praze, Valdicích, na Mírově, v Ilavě a v Leopoldově, jež se nacházely v blízkosti obecních hřbitovů, a jejichž kapacita již nestačila k pohřbívání občanů. Ke zrušení těchto hřbitovů přispěla i iniciativa tehdejšího poslance, Emila Špatného, jenž poukazoval na to, že trest končí smrtí, a tudíž nelze trestat příbuzné delikventa, aby ještě po jeho smrti chodili za ním na trestanecký hřbitov (in Kafková, *Historická penologie* č. 2/2003, s. 20).

foto z knihy: Hrad Mírov

Mírov

I na Mírově stále existuje dnes již nepoužívaný vězeňský hřbitov. Byl založen v souvislosti se zahájením provozu státního vězení patrně mezi lety 1858-1870. Důvodem jeho vzniku byla absence možnosti pohřbívání trestanců někde poblíž vesnice. Původně měl hřbitov oddělení pro křesťany, pravoslavné a Židy. Pohřbívání na tomto posledním místě odpočinku bylo ukončeno v padesátých letech minulého století. Nejvíce lidí zde bylo pochováno v období druhé světové války, kdy v Mírově byla věznice i nemocnice, celkem asi 670 osob. Celkově na mírovském vězeňském hřbitově odpočívá na 1500 lidí.

V sedmdesátých letech minulého století byly prostory hřbitova upraveny do parkové podoby s centrálním pomníkem akademického sochaře Jílka a kryptou. Hroby byly exhumovány a kosti pak uloženy do této krypty. Z původního zařízení hřbitova zůstala pouze márnice a centrální kříž z malvínského pískovce (podle písemné informace ředitele Věznice Mírov, Vladimíra Langa a vychovatele Marka Wilhelma).

foto z knihy: Hrad Mírov

Valdice

Na přelomu 19. a 20. století, opět patrně v souvislosti se vznikem státního vězení (1857), vznikl severně od ohradní zdi trestanecký hřbitov. Byl situován blíže k trestnici, než původní hřbitov klášterní (ten byl založen pravděpodobně při klášteře Kartouzy, v roce 1627, viz Albrecht z Valdštejna). Používán byl ještě v první polovině padesátých let minulého století. V současné době se pohřbívá, pokud nebožtík nemá žádné příbuzné (nebo se spíše k němu po letech vězení nikdo nehlásí), v městě Jičíně na náklady státu (dle písemné informace Evy Francové, tiskové mluvčí Věznice Valdice).

Významný český penitenciarista a historik, vedoucí Kabinetu dokumentace a historie, dr. Aleš Kýr, doplňuje: Vězeňský hřbitov byl též zřízen v blízkosti Trestního ústavu Plzeň. Po roce 1928 byli zemřelí trestanci již vydáváni k pohřbení příbuzným, a pokud neprojeví zájem, byla těla pohřbena na státní útraty na nejbližším občanském hřbitově.

Od roku 1954 nebyla pozůstalým běžně vydávána těla zemřelých osob ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, ale pohřbívána na neoznačeném místě nejbližšího hřbitova a v místě dislokace příslušné věznice, trestního ústavu nebo pracovního tábora. Výjimky povolovala správa nápravných zařízení ministerstva vnitra. Tato situace se změnila až ve druhé polovině 60. let dvacátého

století, kdy se obnovilo vydávání zemřelých vězňů pozůstalým. Pokud pozůstalí nepožádali o vydání, bylo tělo zemřelého vězně zpopelněno na státní útraty a popel rozptýlen po nejbližším hřbitově.

Dr. Kýr dále podává informaci, jak bylo nakládáno s nacistickými zločinci. Pokud jde o popravené nacistické zločince a kolaboranty, odsouzené Mimořádným lidovým soudem v Praze v letech 1945-1947 a dále o popravené odpůrce komunismu, odsouzené Státním soudem v Praze

v letech 1949-1960, byla jejich těla pohřbena do neoznačeného, šachtového hrobu na hřbitově v Praze – Dáblicích (dnes pietně upravené místo) nebo zpopelněna v Krematoriu Praha – Strašnice (do roku 1953) a později v Krematoriu Praha – Motol (od roku 1954). Urny zpravidla nebyly vydávány pozůstalým a po pěti letech byly většinou zničeny nebo uloženy na hřbitově v Motole, podle písemné informace dr. Kýra). I tak to kdysi bývalo.

Exkurze do bavorských věznic

Petra Bělíková

Čtyřicet zaměstnanců kynšperské věznice vyjelo v závěru března do Bavorska na jednodenní exkurzi partnerských vězeňských zařízení St. Georgen -Bayreuth a Hof v Bavorsku.

Pro účastníky akce přijel autobus zapůjčený z Generálního ředitelství VS ČR krátce před sedmou hodinou ranní. Odjezd byl naplánován na půl osmou. Cesta vedla nejprve do věznice v Hofu, kde na českou delegaci čekali s německými kolegy Roman Feillhauer, příslušník z věznice Hof, který žije v Čechách a působí nejen jako tlumočník, ale i jako styčný důstojník, a Silvia Szabad, sociální pracovnice z Věznice Bayreuth, jejíž mateřštinou je pro změnu slovenština.

mínky pro ubytování vězňů, navštívit některé cely a pracoviště kovovýroby. Po obědě v místní jídelně zhlédli ukázky zákroků zásahové jednotky, pracoviště prádelny s truhlárnou, vězeňskou kapli a zdravotnické středisko. Konec návštěvy pak patřil prohlídce místního statku, kde se vězni věnují chovu krav a prasat pro potřeby věznice. Organizace a spolupráce všech 22 bavorských věznic je velmi detailně propracována a vede k jejich sobě-

Bavorsko má přibližně 13 mil. obyvatel a počet vězňů se pohybuje okolo 12,5 tisíce. Spravuje 22 vězeňských zařízení, která jsou stavěna podle jednotného závazného předpisu vycházejícího z podrobných logistických studií a kvalita a účelnost je prvořadým kritériem při výběru jednotlivých prvků pasivní i aktivní bezpečnosti věznic. I zde se však potýkají s řadou problémů stejně jako jejich čeští kolegové.

stačnosti a k maximálnímu zaměstnávání vězňů, přičemž jakákoli práce je považována za hlavní prostředek k nápravě vězňů. Akce se účastnili rovněž čtyři kolegové z Věznice Horní Slavkov, jež nám pomáhala při zajišťování programu a umožnila nám provázet bavorské kolegy tamní věznicí.

Reciproční akce se uskutečnila v rámci dlouhodobé partnerské spolupráce, která v říjnu 2012 završila své první desetiletí. U příležitosti oslavy tohoto výročí jsme uspořádali slavnostní setkání zástupců obou zařízení, kdy se autobus se čtyřmi desítkami účastníků vydal do Vázební věznice Praha Pankrác, kde nás před polednem očekával tiskový mluvčí Jiří Dolejší, aby skupinu provedl oddělením výkonu vazby. Poté byla domluvena návštěva památníku a tak zvané pankrácké sekýrárny, jehož historií nás provázal Aleš Kýr z kabinetu dokumentaristiky a historie.

Po dějinném výkladu se skupina vydala na oběd do Zotavovny Praha, po něm pak zpět do historického městečka Loket nad Ohří a zdejšího stejnojmenného hradu. Návštěva historické památky byla zakončena prohlídkou expozice útrpného práva.

Na návštěvníky čekalo po příjezdu občerstvení, při kterém se během krátkého posezení seznámili s chodem věznice a čas zbyl na diskusi. Poté se skupina rozdělila na dvě části, jednu tvořili příslušníci, druhou občanští zaměstnanci. Každý z tlumočnicků se ujal jedné skupiny a vydali se na prohlídku zařízení. Během akce si účastníci prošli ubytovnu, speciální celu pro odsouzené se sebevražednými sklony i standardní celu pro odsouzené a obviněné, a seznámili se i s kuchyňským provozem. Další kroky vedly na jednotlivá pracoviště, do autodilny a dílen pro kompletaci propagačních materiálů a hraček. Následovala návštěva tělocvičny s posilovnou a vycházkového dvora s přilehlým sportovištěm pro odsouzené. Závěr prohlídky pak patřil místnosti pro provádění návštěv. Před polednem se česká delegace přesunula do věznice Bayreuth. I zde měli účastníci možnost porovnat pod-

Označení speciálních jednotek vězeňských služeb zemí V4

Josef Nejedlý

**ZÁSAHOVÁ
JEDNOTKA**

Nepříliš nápadná zpráva v tisku a doprovodné fotografie jsou trvalými svědky pracovního setkání generálních ředitelů vězeňských služeb zemí tzv. visegrádské čtyřky, které se konalo v dubnu v Praze. Organizátor a hostitel setkání, generální ředitel VS ČR Petr Dohnal a jeho kolegové, generální ředitelé Eugen Balko za ZVJS (Slovensko), Jacek Włodarski (Polsko) a András Csóti (Maďarsko) jednali zejména o upevnění vzájemných vztahů a rozvoji spolupráce v penitenciární oblasti a výměně profesních zkušeností příslušníků těchto ozbrojených bezpečnostních sborů. Nabízí se však i další a určitě i velmi atraktivní pohled.

Po převratných politicko-společenských událostech z počátku devadesátých let minulého století se v podstatě od základu změnila i zintenzivnila mezinárodní spolupráce i v penitenciární oblasti. Dochází ke kvalifikovanému navazování oficiálních i osobních kontaktů s nejrůznějšími vězeňskými službami, k výměně zkušeností. Mění se barva stejnokrojů i jejich střih, objevují se nejrůznější typy označování. Setkáváme se s nově koncipovanými činnostmi. Změny se ovšem projevují především v přístupu k osobám ve výkonu trestu a výkonu vazby. Nemalý vliv na to měly i události, které zdánlivě s vězeňstvím mnoho společného neměly. Snad se podaří dát je do souvislosti, poznat je a zařadit – i když trochu netradičně – prostřednictvím dobového heraldického označení nebo i atraktivních výtvarně ale i umělecky nápaditých odznaků.

V podstatě až do devadesátých let 20. stol. se veřejnost ve vězeňství setkávala se speciálním označováním stejnokrojů let velmi sporadicky a výjimečně. Tato praxe byla více známa u bezpečnostních složek ministerstva vnitra nebo armády. Vězeňství stálo jaksi stranou dění a pozornosti. V tehdejším Československu existovalo snad jediné konkrétní vězeňské označení, a to ještě ne sboru jako takového, ale označení vězeňského sportovního klubu (RH SNV ČR). O nic rozmanitější to nebylo ani v Maďarsku či Polsku. Zásadní změnu a variabilitu označování stejnokrojů příslušníků Vězeňské služby ČR přinesl až pozdější vývoj.

V4 dnes

Předpokládaná spolupráce na nejvyšší, tj. vládní úrovni, která trvá i v současné době, naprosto zákonitě měla a má i své pokračování. Prvotně proklamované dlouhodobé záměry a společný zájem na jejich prosazení či koncepční řešení obdobné problematiky států „visegrádské čtyřky“ v širších mezinárodních souvislostech ukázaly životaschopnost a opodstatněnost tohoto mezinárodního společenství. Na pořad dne postupně

Mění se obraz Evropy

Poslední dekáda dvacátého století – psal se rok 1991. Společnost v tehdejší Československu ale i za jeho hranicemi s napětím očekávala, jaký bude zejména ve střední Evropě další vývoj vztahů – nejen společenských, ale i hospodářských a politických. Bylo proto naprosto pochopitelné, že se hledala nová spojení, východiska a řešení. Dochází k setkání mezi oficiálními zástupci vlád tehdejší Československé federativní republiky, Maďarska a Polska, kteří se mj. dohodli na koordinaci postupu a spolupráci při vstupu do Evropské unie. Bez zajímavosti není ani skutečnost, že místo oficiálních jednání, maďarský Visegrád, bylo zvoleno symbolicky! Šlo vlastně o novodobou připomínku středověkého setkání tří významných evropských panovníků v roce 1335. V listopadu 1335 se totiž ve Visegrádu setkali český král Jan Lucemburský, uherský panovník Karel Robert a polský král Kazimír III. Veliký. Panovníci tří zemí zde uzavřeli několik vzájemných dohod o protihabsburském spojení a hospodářské spolupráci. Jan Lucemburský se vzdal nároků na polskou korunu za odstupné 20 000 kop pražských grošů a byla mu také přiznána svrchovanost nad Slezskem. Novodobá konference, či chcete-li, mezinárodní setkání se uskutečnilo deset dnů před zánikem Varšavské smlouvy. Účastníky byli tehdejší maďarský premiér József Antall, prezident Československé federativní republiky Václav Havel a polský prezident Lech Wałęsa. Na tomto neobvyklém setkání politikové podepsali deklaraci těsné, blízké a všestranné výhodné spolupráce tří středoevropských zemí na jejich cestě k evropské integraci. Vznikla tak Visegrádská skupina. Za den vzniku Visegrádské trojky je považován 15. únor 1991. Po rozdělení Československa se od 1. 1. 1993 pracovní mezistátní uskupení původně nazývané visegrádská trojka nyní označuje jako visegrádská čtyřka (V4).

přicházejí nejrůznější odborné a profesionální oblasti. Vězeňství netvořilo výjimku. Jsme svědky toho, že dochází k pravidelným setkáním vězeňských představitelů na nejvyšší možné úrovni s cílem poznávání odborné problematiky kolegů, koordinuje se spolupráce, dochází ke kvalifikované výměně zkušeností. Následující řádky jistě přispějí k seznámení s tím, co je pro vězeňského profesionála ale i laika na první pohled patrné – představíme výběr z celé rozmanité škály označování zejména speciálních služeb dalších tří vězeňských systémů států, které náleží k již zmíněné visegrádské čtyřce. Jak tuto neobvyklou a především velmi atraktivní problematiku v nedaleké minulosti řešili, a zejména v současnosti řeší kolegové na Slovensku, v Maďarsku nebo v Polsku? O praxi v této oblasti ve Vězeňské službě ČR byla čtenářská veřejnost poměrně podrobně informována s malým předstihem u příležitosti připomínky dvou desítek let její novodobé existence.

Odznaky speciálních vězeňských služeb a činností všech čtyř zmiňovaných zemí jsou navíc i hmatatelným dokladem toho, že v každé společnosti existují lidé, pro které pojmy jako jsou profesionalita, hrdost na službu a tradice nejsou cizí, ale kterým naopak zasvětili svůj život. Že jsou lidé, kteří věnují svůj čas i schopnosti tomu, aby prosadili to, co říká zákon a co podle svých morálních zásad považují za správné.

Slovensko

Po rozdělení společného státu, Československa, vzniká ze zákona Zbor väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky (ZVJS). S touto nově konstituovanou vězeňskou službou nás spojuje nejen mnohaletá společná historie, podobný jazyk a samozřejmě i problematika. Dokonce i při zběžném pohledu odborník i nezaujatý laik může s klidným svědomím konstatovat, že slovenské a české vězeňství má k sobě velmi blízko.

Vždyť mnoho let po dobu soužití ve společném státě se obě naše vězeňství vyvíjela shodně, nebo téměř shodně. Spolupráce se vlastně ani po roce 1993 nepřerušila a v mnoha oblastech trvá a zdárně se rozvíjí i v současné době. Přesto, nebo právě proto bude asi na místě seznámit se s tím, jak jsou vězeňská zařízení ve SR čttná a jaký je jejich zákonem stanovený účel. Vzhledem k počtu obyvatel je poněkud odlišný i počet vězeňských zařízení. Niže citujeme ze současného předpisu o profilaci organizačních jednotek ZVJS:

profesionální úrovni vyřešeno. Pro potřeby označování ve Zboru vězenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky bylo realizováno zásadní opatření. Na základě „Rozkazu č. 5/2001 ministra spravodlivosti Slovenskej republiky o zriadení znaku Zboru vězenskej a justičnej stráže, zriadení a udelení zástavy Zboru vězenskej a justičnej stráže, o vyobrazení a udělování medailí za zásluhy o slovenské väzenstvo, čestnej medaili Zboru vězenskej a justičnej stráže, plakety Zboru vězenskej a justičnej stráže a odznaku (č.j. GR

Služobné úrady ZVJS 2013

- Ústav na výkon väzby v Bratislave
- Ústav na výkon väzby v Banskej Bystrici
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Banskej Bystrici-Kráľovej
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Dubnici nad Váhom
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Hrnčiarovciach nad Parnou
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Ilave
- Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Košiciach-Šaci
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby v Leopoldove
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Levoči
- Ústav na výkon väzby v Nitre
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Nitre-Chrenová
- Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Prešove
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Ružomberku
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých v Sučanoch
- Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne
- Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Želiezovciach
- Ústav na výkon väzby v Žiline.

ZVJS má ve své kompetenci zajištění bezpečnosti věznic (ústav na výkon trestu odňatia slobody) a vazebních věznic (ústav na výkon väzby). Samozřejmě v souladu s platnými právními předpisy, jako je např. rozkaz generálního řaditele č. 11/2010 o výcviku příslušníků Zboru vězenskej a justičnej stráže, a vnitřní úpravou nejen při běžném provozu a praxi. Je připraven zajistit zákonné požadavky, klid a pořádek také ve vypjatých okamžicích, kdy může docházet k nepředvídaným událostem. Setkáme se se služební kynologií, jejíž příslušníci působí dle potřeby téměř ve všech vězeňských objektech (základem je platný vnitřní předpis – rozkaz generálního řaditele o služobnej kynológii a kynologických objektech v Zbore vězenskej a justičnej stráže) a samozřejmě i s odpovídajícím označováním stejnokrojů příslušníků, specialistů – psovodů; je pamatováno i na duchovní potřeby vězeňské populace.

Po vzniku Slovenské republiky byla pravděpodobně jedním z prvních slovenských vězeňských označení barevně výrazná, textilní rukávová nášivka. Označení bylo relativně rozměrné, ovšem po technické stránce (běžný tisk na tkaninu) a také po stránce výtvarné nepříliš nápadité. Heraldik by s ním asi příliš spokojený nebyl. Po nedlouhé době však bylo vše a na odborné,

ZVJS-174/50-2001“.

Ve spolupráci s renomovanými heraldiky (mjr. PhDr. Ladislav Vrtele) a příslušným státním úřadem (ministerstvo spravodlivosti SR) spatřil světlo světa heraldicky solidní oficiální znak ZVJS. Oba typy jsou trvale oficiálně používány v souladu s platným předpisem pro přesně stanovené příležitosti.

Trochu volnější ruku měli tvůrci návrhů při přípravě a realizaci výtvarných návrhů pro označení stejnokrojů příslušníků zásahových jednotek, pro psovody a také pro duchovní službu (viz obr.). O autorech výtvarných návrhů jednotlivých označení, nášivek není známo příliš informací. Lze konstatovat, že zejména označení zásahových jednotek má přesto určitý jednotící charakter. Stejně tak lze hovořit o koncepci přípravy a výcviku, který je prováděn v souladu a na základě Rozkazu generálního řaditele č. 19/2010 o speciálních zásahových skupinách v Zbore vězenskej a justičnej stráže. Podobně lze hodnotit i nášivky psovodů. Nášivka, rukávové označení slovenské vězeňské duchovní služby je tvarem podobné např. označení vyjednaváče nebo střežáckého instruktora, je trochu drobnější, ovšem po heraldické stránce i uměleckým zpracováním je z pohledu českých tradic tak „trochu jinde“.

Maďarsko

Bezprostřední soused Slovenské republiky - Maďarsko - není české penitenciární veřejnosti po odborné stránce příliš znám. Důvod je prostý - maďarština je pro většinu jazyka neznalých zahraničních interestů téměř nepřekonatelnou překážkou. Proto je nutno vycházet především zprostředkovaně z odborných pojednání, publikovaných např. v angličtině.

Co do počtu vězeňských zařízení je Maďarsko v podstatě srovnatelné s ČR. Na mapě tohoto státu visegrádské čtyřky najdeme tři desítky věznic a vazebních věznic. Moderní tvar rukávového označení stejnokrojů příslušníků vězeňské služby Maďarska také datujeme do první poloviny devadesátých let 20. stol. Za heraldicky nejzdařilejší lze pravděpodobně považovat tvar, který je i v současnosti používán na slavnostních stejnokrojích příslušníků maďarského vězeňství.

Velmi široká paleta rukávového označování pracovních stejnokrojů příslušníků ale i stejnokrojů vycházkového typu např. psovodů ukazuje, že služební kynologie je v Maďarsku velmi široce využívána a má skutečně velmi solidní profesionální úroveň. Podobně je tomu i při označování zásahových či slavnostních stejnokrojů příslušníků zásahových jednotek. Tyto jednotky jsou vytvářeny

i jejich používání jako výtvarný doplněk nášivek maďarských zásahovek. Na celé řadě těchto mnohdy velmi atraktivních vězeňských stejnokrojových označení jsou potom nápisy opravdovým rebusem. A přesto jsou nesmírně důležité při zjišťování a rozšifrování významu a účelu. Přesto ani jazyková bariéra není překážkou mnohaletě kvalifikované spolupráce mezi některými českými a maďarskými věznicemi (např. Heřmanice - Vác).

a organizačně uspořádány v souladu s platným předpisem. Působí zejména ve věznicích s vysokým počtem vězňů. Ve věznicích jsou ve značné míře využívány a jejich příslušníci cvičeni zejména pro preventivní potřebu zákroku v případech stanovených zákonem. Vzhledem k jazykové bariéře se pro každého, nebo téměř každého, jazyka neznalého zájemce o tuto specifickou heraldickou oblast jeví opravdu komplikované poznávání doprovodných nápisů. (Büntetés Végrehajtás - Vězeňská služba; Művelety Csoport - zásahová jednotka či skupina). Obdobně lze hodnotit

Polsko

Samozřejmě nelze opominout ani dalšího ze čtyř členů vězeňské visegrádské slupiny. Tou je polská Služba Wiezienna. Kratičce k základním údajům – tento mohutný vězeňský sbor je členěn do 15 Regionálních inspektorátů (Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej) a je řízen Ústřední radou vězeňské služby Centralny Zarząd Służby Więziennej. V Polsku najdeme celkem 127 věznic (Zakłady Karne) a vazebních věznic (Areszty Śledcze); dále do organizační struktury jsou zahrnuta vzdělávací a školicí střediska, výcvikové středisko. Vězeňská služba Polské republiky má cca 28 200 zaměstnanců, z tohoto počtu je 25 735 uniformovaných příslušníků. Takže jde o početně nemohutnější vězeňský ozbrojený sbor celé čtyřky.

V tomto s naší republikou sousedícím státě prodělalo oficiální rukávové označování služebních, pracovních i slavnostních stejnokrojů vězeňských příslušníků po převratných společenských a politických změnách devadesátých let neobvyklý rozmach a vývoj. Tzv. gotický štít má polská vězeňská nášivka jako ústřední heraldický tvar a jako výtvarný motiv – zkřížený římský meč a planoucí pochodeň. Tyto jsou uloženy na otevřeném listovém věnci. V několika modifikacích je tento štít obecně používán v polském vězeňství i v současnosti. Výtvarně výrazně odlišnou řadu tvoří vzory označení stejnokrojů příslušnosti k zásahovým jednotkám (Grupa Interwencyjna Służby Więziennej), jak na pracovních, tak na slavnostních stejnokrojích členů-příslušníků těchto speciálně připravovaných vězeňských útvarů. Téměř ve všech případech je jako doprovodný nápis na látkovém označení, kromě domícilu, samozřejmě, použita i zkratka G.I.S.W. (tj. první písmena výše uvedeného názvu). Vzhledem k pochopitelné úřední střízlivosti oficiálního označení Służby Wieziennej se jeví výtvarné možnosti a následná realizace označení stejnokrojů uniformovaných příslušníků zásahových

jednotek podstatně volnější. Proto se setkáváme s nevšedními motivy a líbivým řešením, které však mají s tradiční heraldikou méně společného, než bychom očekávali. Ovšem příslušníci polských zásahových jednotek jsou na toto označení oprávněně hrdí. A pro profesionála i laika jsou divácky líbivé a atraktivní v každém případě.

Seznamujeme se s výběrem typických označování některých speciálních činností ve vězeňských službách visegrádské čtyřky. I toto minimální srovnání nám však dává možnost konstatovat, že vězeňská služba bez ohledu na to, ve které zemi působí, musí perfektně a především trvale zabezpečit celou škálu činností, které jsou pro vězeňství jako takové typické – v podstatě tedy pro všechny země shodné. Samozřejmě při kvalifikovaném srovnání je nutno brát v úvahu stav vybavení výstrojí a výzbrojí příslušníků toho kterého sboru. Ten nutně koresponduje s ekonomickou situací příslušné země. Dalším kritériem může být i konkrétní technické provádění činností či dalších nutných nadstandardních potřebných zákroků. Takovéto srovnávací studie provádějí jistě kvalifikovaně příslušné odborné útvary jak u nás, tak i v zahraničí, neboť některé činnosti ve vězeňství jsou univerzální a obecně platné. Tato práce si neklade za cíl seznámit čtenáře dopodrobna s problematikou vězeňství zmiňovaných zemí. Pouze na výběru informací a doprovodném výběru reprodukcí označení některých speciálních služeb ukázat alespoň část toho, jak se s řešením této poměrně důležité a umělecky vděčné oblasti, která je každému ozbrojenému penitenciárnímu sboru vlastní, vypořádali naši kolegové – tentokrát v zemích visegrádské čtyřky.

Meziprostory a architektura ve věznicích

Pavel Kočnar, Daniel Pfann

Tak zněl název konference německých evangelických vězeňských kaplanů s mezinárodní účastí, která se konala 22. -26. dubna 2013 ve Freiburgu. Za českou stranu se zúčastnili kaplani Daniel Pfann z Ruzyně a Pavel Kočnar z Vlnařic. Další hosté přijeli z Francie, Švýcarska, Rakouska, Holandska, Slovenska, Maďarska a Estonska. Už samotný název konference potvrzuje známou skutečnost, že v západní Evropě je vězeňství (stejně jako celá společnost) dál než u nás a může si dovolit otevírat témata, která se nám mohou zdát druhořadá.

Sakrální prostory, tedy vězeňské kaple, byly těmi nejdiskutovanějšími, nezapomínalo se však ani na ty zcela běžné a z hlediska provozu ryze účelové – cely, chodby, schodiště, kulturní místnosti a tělocvičny. Hlavním tématem byl především vliv vězeňské architektury, tedy všech těchto zvláštních míst, prostorů, meziprostorů a neprostorů – doslovně i přeneseně na lidi ve vězení. Jak ovlivňují a určují život a dýchání vězně a na co mají myslet vězeňští architekti, aby se vězeň necítil jen bezmocný a zavalený. A zda pomyslné prostory, které vězňům při práci s nimi otevíráme, je přivedou k zdravým vztahům a hlubšímu poznání sebe sama. Zeď věznice zůstane zdí, ale přesto se působením tohoto meziprostoru může měnit i její působení.

Jako první proto nezačali mluvit teologové, ale renomovaná vězeňská architektka z Rakouska Andrea Selichová. Zabývala se dispozičním uspořádáním cely a mírou svobody vězňů upravit si jej tak, aby poskytoval aspoň základní pocit soukromí. Na příkladu rakouské věznice předvedla, jak nevhodný se ukázal návrh okna cely, jehož parapet sahal až k podlaze. Vězeň této cely spodní

část okna zastavěl věcmi právě kvůli pocitu soukromí, i když naproti oknu byla zeď. Jistěže ne vždy je možné, aby si vězni svévolně hýbali nábytkem. Může také nastat problém, když například u přišroubovaného stolu osvětleného z levé strany denním světlem sedí levák. Určitá možnost posunout v odůvodněném případě nábytek může značně snížit tenzi uvězněného a pozitivně na něho působit. Je proto potřeba hledat rovnováhu mezi pevným řádem připomínajícím vykonávaný trest a jakýmsi minimálním komfortem umožňujícím naplňovat základní lidské potřeby. Z tohoto hlediska je důležité např. i architektonické řešení chodeb a schodišť, po kterých vězni chodí např. na vycházku a zpět. Jinak působí temné a točité schodiště a jinak široké světlé schody. Paní architektka vycházela jistě z úplně jiné reality, než jaká panuje u nás, přesto její zkušenosti a doporučení stojí i za naší pozornost.

Součástí programu konference byla také návštěva supermoderní polosoukromé věznice pro výkon vazby a trestu v Offenburgu s kapacitou 500 osob. Jde o rozsáhlý komplex nízkých jednopatrových budov, vy-

cházkových dvorů a fotbalového hřiště. Vězni jsou v celách většinou po jednom max. po dvou. Před okny vyplněnými jakýmsi plechovým rástrem jsou nenápadné mříže s velkými oky. Mezi jednotlivými dlouhými trakty se rozprostírají velké volné plochy, jen z části přístupné – vycházkové dvory, hřiště, travnaté plochy a betonové cesty. Celá věznice jak zvenku tak zevnitř působí velmi neosobně až sterilně. Tento dojem měla většina z nás, kdo jsme se návštěvy zúčastnili. Snad jenom cela, do které jsme nahlédli, dávala tušit přítomnost života. Originálním a velmi nápadným prvkem celé věznice byl už z dálky viditelný asi dva metry vysoký nápis Augenblick – tedy okamžik, umístěný na ploché střeše. Ti, kdo se dostali do jeho blízkosti (střechu tvořila přístupná terasa) pak mohli v lesklém povrchu jednotlivých písmen vidět svůj odraz. Vězni zde nepracují, koná se zde ovšem rozsáhlá terapie zaměřená zejména pro sexuální devianty. Terapeutické a volnočasové aktivity se odehrávají v perfektně vybavených prostorách. Jako každá německá věznice má i tato poměrně velkou vězeňskou kapli. Podlouhlá místnost až pro sto lidí, šedé betonové stěny, šedým dřevem obložená čelní stěna vypouklého tvaru se stejně vypouklým křížem. Okna umístěna vysoko pod stropem ve tvaru jakýchsi hmyzích křídel. Na bohoslužby konané každou neděli přichází 50 až 60 vězňů. Působí zde evangelický i katolický duchovní. Oba mají v sousedství kaple své vlastní prostorné kanceláře vhodné pro individuální i skupinové rozhovory.

Povodně 2013

Následky letošních ničivých povodní pomáhala odstraňovat také Vězeňská služba ČR. Na snímku odklízejí práce v Lužci nad Vltavou, kde pomáhali odsouzení z Věznice Jiřice.

